

Fritt

PALESTINA

2025

EN STAT ELLER TO?
HVORFOR BOIKOTT
AKTIVISME SOM HÅP
BOTANIKK I PALESTINA
BØKER, FILM & MAT
SOLIDARITET

*Samia
Halaby*

PALESTINA I HVERT
MALINGS STRØK

PALESTINAKOMITEEN

Innhold

- 03 LEDER
- 04 SMÅSTOFF
- 08 KUNST: SAMIA HALABY
- 14 SOLIDARITET ER HANDLING
- 16 HVA ER BOIKOTT?
- 20 BOK: TIL FOTS I PALESTINA
- 23 NORSKE BØKER OM PALESTINA
- 24 LESETIPS FRA JERUSALEM
- 26 ORD OM PALESTINA
- 30 FOTO: VESTBREDDEN
- 38 AKTIVISMENS MANGE UTTRYKK
- 42 ÉN STAT ELLER TO?
- 46 BOTANIKK I PALESTINA
- 54 STUCK I LIBANON
- 58 LÆR MER: DOKUMENTAR

FRITT PALESTINA

utgis av Palestinakomiteen i Norge.
Meningsinnholdet i artiklene er den enkelte
forfatters ansvar og representerer ikke
nødvendigvis Palestinakomiteens syn.

REDAKSJON:

Ansvarlig utgiver: LINE KHATEEB
Redaktør: ANNE GERD GRIMSBY HAARR
Art Director: BIRTE BØDTKER
Forside: SAMIA HALABY

BIDRAGSYTERE:

Jannik Abel
Ann-Sofi Sigmundsdatter Emilsen
Hege Yvonne Hermansen
Nadim Khoury
Erlend Kok
Lillevi Berg Kristoffersen
Madeleine Schultz
Kristiina West
Eira Ingersdatter Reithaug
Kjell Stephansen

TRYKK:
Andvord

UTGIVER
Palestinakomiteen i Norge:
Postboks 9286 Grønland 0134 Oslo

post@palestinakomiteen.no
www.palestinakomiteen.no

Fortsett mobiliseringen for rettferdighet

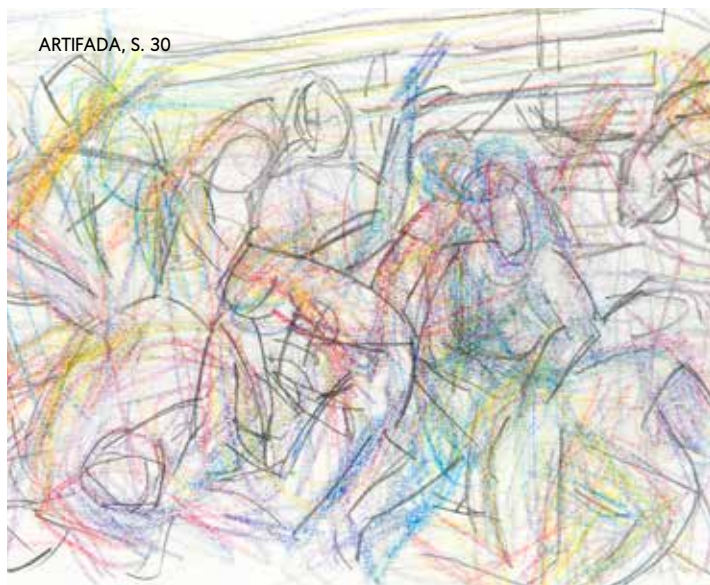
Folkemordet mot palestinerne er inne i sitt tredje år. 69 000 mennesker er registrert drept, 170 000 skadet og titusener har vært eller er fengslet i israelske tortursentre. De fleste innbyggerne i Gaza er fordrevet og hjemmene deres er ødelagt sammen med Gazastripens universiteter, skoler og sykehus. Det betyr ikke at folk har sluttet å studere, å organisere seg eller gi oppfølging til syke og skadde.

Høsten 2025 tok 8000 ungdommer videregående-eksamener på Gazastripen. Samtidig ble det for første gang erklært sult i Palestina. Etter våpenhvilen har intensiteten i bombingene gått ned, men nødvendige medisiner, utstyr og mat blir fortsatt holdt igjen. Vestbredden annekteres ved å stenge veier og ta over mer land. Okkupasjonen har full kontroll, men folk overlever ved å være kreative og utholdende. De tviholder på verdigheten om de står i kø for å hente vann og et måltid, eller om de studerer i mørket.

Palestinere overlever ved å skape rom og lommer av normalitet i det unormale og akutte. Overalt i Palestina og diasporaen mobiliseres det for politisk endring og praktisk støtte. Solidariteten har aldri vært så sterk som nå, og mange flere har lært om palestinerne historie, sionismen og settlerkolonialismen i Palestina. Det er en god grunnplanke for å fortsette å organisere oss for å støtte palestinerne frigjøringskamp og påvirke vår regjering til å handle.

Så lenge okkupasjonen fortsetter, så lenge Gaza er beleiret og Vestbredden koloniseres, finnes ikke fred – kun undertrykkelse. Det er en lang vei å gå før israelske ledere og deres støttespillere holdes ansvarlig for folkemord og krigsforbrytelser. Den veien må vi gå sammen og den krever at mange går med oss. Palestinas rike kultur og historie består av hundre års motstand mot kolonialisme og enda flere århundrer med kultur og kjærlighet til oliventrærne og jorden. Med dette magasinet håper vi å gi deg litt mer innsikt i palestinsk kultur, historie og politikk. Vi håper det kommer godt med i arbeidet videre for et fritt Palestina!

LINE KHATEEB, leder i Palestinakomiteen

«Så lenge okkupasjonen fortsetter, så lenge Gaza er beleiret og Vestbredden koloniseres, finnes ikke fred – kun undertrykkelse.»

*Hvis oliventræerne
visste hvilke
hender som plantet
dem, ville oljen
deres bli til tårer.*

MAHMOUD DARWISH

*VISSTE DU AT...
Arabisk har 11 ord for
kjærlighet?*

FØLG DISSE PÅ INSTAGRAM:

@Wizard.bisan
@Jenan.matari
@Slimanmansour
@Letstalkpalestine
@Hindkhoudary
@Abouazzum
@Zeyne
@Watermelonpictures
@Musababutoha
@Eyeonpalestine
@Humanitiproject

SMÅTT om Palestina

HVORFOR PALESTINA?

NOSIZWE BAQWA, ARTIST, SKUESPILLER OG AKTIVIST

Hva var det som vekket ditt engasjement for Palestina?

Jeg er barn av en politisk flyktning fra Sør-Afrika, så min politiske utdanning kom med brystmelken. Mine foreldre kom fra apartheid Sør-Afrika, og min mor lærte meg av våre kamper var knyttet til svarte og brune mennesker over hele verden. Nelson Mandela var svært engasjert i Palestina, og jeg gikk på RU-leir og lærte om saken. En av de første demonstrasjonene jeg tok datteren min med på, var for Palestina. Jeg var i Palestina i 2019 og sang ved muren i Aida-leiren. Da 7. oktober kom, og motsvaret fra Israel ble så voldsomt det ble og fortsatt er, fant jeg likesinnede og venner, og sammen lagde vi en ad hoc-gruppe som vi nå kjenner som Aksjonsgruppa for Palestina.

På hvilken måte engasjerer du deg for Palestina? Jeg har vært medarrangør på flere demonstrasjoner og arrangementer under paraplyen Aksjonsgruppa for Palestina. I det siste har jeg sammen med to medaktivister arrangert en samtaleserie som heter Abolish Apartheid, hvor vi trekker på lærdommer fra anti-apartheid-kampen i Sør-Afrika. Vi spør hva som har vært vippepunktet for gjennomslag for solidaritet og ser på hvordan dette kan brukes i kampen for et fritt Palestina. Jeg er konferansier på demonstrasjoner og er aktiv på sosiale medier. Jeg tenker også mye på hvordan vi kan leve på mer solidarisk vis, og snakker med barna og bonusbarna mine om det.

GAUTE ORMÅSEN, ARTIST

Hva var det som vekket ditt engasjement for Palestina?

For meg handler det om barn og siviles rett til beskyttelse. Det ble veldig fort tydelig at Israel var blendet av hat etter 7. oktober. Jeg mener som de fleste normale mennesker at barn alltid er uskyldige og at man må strekke seg langt for å beskytte dem. De fortjener en advokat før noen bestemmer at det er greit å bombe dem.

På hvilken måte engasjerer du deg for Palestina?

Jeg har engasjert meg på sosiale medier hovedsakelig, jeg merket fort dette med ekkokammer, derfor har jeg brukt mye tid inne på «den andre siden». Jeg prøver å snakke fornuftig og finne ut hvordan man faktisk kan nå inn til de som har et helt annet syn enn meg selv. Mye kan forklares nettopp med ekkokammer og hvilke type videoer osv vi ser og ikke ser.

KEFFIYEH - et symbol for solidaritet

Det store og rutete skjerfet som ofte kalles «palestinaskjerf» i Norge heter *keffiyeh* på arabisk. Det er også kjent som *kufiya*, *hatta* eller *shemagh*, og har blitt det sterkeste internasjonale symbolet for solidaritet med det palestinske folk. Skjerfet har sin opprinnelse i Irak, og spredte seg utover den arabiske verden som et tradisjonelt hodeplagg. I Palestina var plagget populært blant bøndene, som ble kalt *fellahin*. Det beskyttet dem mot den sterke sola og sandstormer. Urbane palestinere brukte *tarboosh*, som er en rød filthatt. Skjerfet ble mer populært da araberne gjorde opprør mot den britiske kolonimakta i 1936. Britene forsøkte å forby plagget, og vanlige palestinske sivile begynte å bruke det som et uttrykk for solidaritet. På 1960-tallet begynte fremveksten av den palestinske motstandsbevegelsen. Den prominente lederen Yasser Arafat gikk alltid med *keffiyeh*, ofte drapert over skulderen for å symbolisere det palestinske territoriet før opprettelsen av Israel i 1948.

Hva det ikoniske mønsteret betyr er litt omdiskutert, men det består av tre hovedmønstre:

FISKEGARNET

Fiskegarnmønstret sies å representere palestinernes tilknytning til havet. Noen mener at det også er et symbol for kollektivism; at det knytter enkeltmennesker sammen i en større enhet.

TYKKE LINJER LANGS KANTEN AV SKJERFET

De tykke linjene på kanten av skjerfet sies å representere handelsrutene gjennom det historiske Palestina, og som gjorde området til et knutepunkt for handel og kulturell utveksling.

OLIVENBLAD

Helt ytterst på skjerfet er det et mønster som representerer olivenblad. Oliven har stor kulturell betydning for palestinerne, og spiller en vital rolle i palestinsk økonomi. Oliventreet, som lever i gjennomsnittlig 300-600 år, er et symbol for palestinsk motstand og den dype tilknytningen til jorda.

Les mer om keffiyeh her: Hirbawi/kufiya.org
Og kjøp ditt skjerf på palestinabutikken.no

YALLA HABIBI!

Ord og uttrykk du bør kunne på arabisk:

- TAKK - Shukran
- VÆR SÅ GOD - Afwan
- HEI! - Mårhaba!
- HVORDAN GÅR DET? - Keef halak?
- DET GÅR BRA - Ilhámduillih
- FRITT PALESTINAF - Filastin horra
- MIN KJÆRE/MIN VENN - Habibi (maskulin) - Habibt (feminin)
- YALLA! - Kom igjen!

NOMINAL

Tre palestinske brands du bør sjekke ut!

NOMINAL lager smykker og annet tilbehør som feirer palestinsk identitet. Selskapet, som ble grunnlagt av Akram Abdallah og Lena Sarsour, fokuserer på smykker som kart-halskjeder, armbånd og håndkjeder som synlig og stolt representerer Palestina. nominalx.com

Nominal

Activeist

SARAH MUSA lager design for å hedre sin palestinske arv. Ved bruk av eksklusive stoffer som Kasjmir og silke får du en litt annen følelse på keffiyen. Alt over-skuddet går tilbake til nødhjelpsarbeid i Palestina. sarahmusa.com

SARAH MUSA

ACTIVEIST er et palestinsk kvinne-eid klesmerke med tydelig aktivistisk preg. Grunnlagt på troen om at mote skal være tilgjengelig, bærekraftig og med et budskap. activeist.co

ACTIVEIST

HAR DU HØRT PÅ PALESTINAPODDEN?

Hver søndag kommer en ny episode!

Programlederne Nader Khalayli og Rania Iraki inviterer aktuelle gjester til å snakke om Palestina. Der deler de dagsaktuelle nyheter og løfter palestinsk sumud (standhaftighet), eller intervjuer en spennende gjest som kommer med sine refleksjoner og ekspertise. Episodene finner du der du pleier å lytte til podkast.

I tidligere episoder finner du blant andre disse gjestene:

- Francesca Albanese, FNs spesialrapportør for de okkuperte palestinske områdene
- Journalistene Odd Karsten Tveit, Mariam Barghouti, Yama Wolasmal og Vijay Prashad
- Musikere som Magdi fra Karpe, Lars Vaular og Marthe Valle og The Virgin X
- Ahmed Muna from The Educational Bookshop in Jerusalem, legen Mads Gilbert og leder for BDS, Omar Barghouti. På to år har de snart laget 100 episoder fylt med humor og tårer, ny kunnskap og gammel historie.

De har hatt flere live-innspillinger i Oslo og på Østlandsområdet. I 2026 satser de på Trondheim og Bergen, så følg med!

Følg Palestinapodden på instagram [@palestinapodden.norge](https://www.instagram.com/palestinapodden.norge)

Den palestinske nøkkelen - med rett til å returnere

I 1948 fordrev det sionistiske militæret minst 750 000 palestinere fra deres hjem og områder. Denne hendelsen ble senere kjent som Nakba, som betyr katastrofe på arabisk. Mange tok nøklene til huset med seg, i troen på at de skulle komme tilbake til hjemmene sine. Nøklene har blitt gitt videre fra generasjon til generasjon og har blitt et symbol for palestineres rett til å returnere. Å kunne komme tilbake til sine opprinnelige hjem etter fordrivelse, er et prinsipp som er nedfelt i internasjonal rett.

Under Israels folkemord på Gaza siden 7. oktober 2023 har mer enn 1,5 millioner palestinere blitt fordrevet fra sine hjem. Også på Vestbredden er det ukentlige raid av israelske bosettere som gjør palestinere husløse. For palestinere er ikke Nakba en enkeltstående historisk hendelse. Det er en pågående fordrivelse som aldri har stoppet. Derfor blir nøkkelen ofte brukt som et symbol også for solidaritet med palestineres frigjøringskamp og retten til å bo i egne hus på sitt eget land.

MUJADARA

Sannsynligvis finnes det like mange varianter av mujadara som det finnes palestinere. Her får du den palestinske mesterkokken Fadi Kattans versjon

MUJADARA

280 g grønne linser
½ ts salt
125 ml extra virgin olivenolje
4 rødløk, delt i to og skåret i tynne skiver
Salt
1 ts sukker
1 ts malt spisskummen
1 ts malt koriander
1 ts malt kanel
350 g ris
6 dl varmt vann

DRESSING

2 vårløk (hakket)
Saft av 2 sitroner
1 ts malt sumak
1 ts extra virgin olivenolje

SLIK GJØR DU DET:

Bløtlegg linsene i vann i 30 minutter. Hell av vannet. Bland linser, salt og 7,5 dl vann i en gryte. Kok på middels varme til linsene er al dente, 10 til 12 minutter. Hell av i et dørslag, skyll linsene med kaldt vann for å stoppe kokingen, og la dem deretter renne av seg. Hell 60 ml olivenolje i en stekepanne på middels varme. Tilsett løken og dryss over en klype salt. Stek under lokk på svak varme i 3 til 4 minutter til løken er blank og gjennomsiktig. Dryss sukkeret over og stek i 6 til 8 minutter til løken er karamellisert.

La halvparten av løken renne av på tørke-papir og la den andre halvparten ligge i oljen. Varm opp 60 ml olivenolje i en stor gryte på middels høy varme. Rør inn spisskummen, koriander, kanel og ½ ts salt. Rør godt rundt til du kan kjenne kryd-derduften, ca. 2 minutter. Tilsett ris, rør godt rundt slik at den blir dekket av kryd-deret, og ha deretter i det varme vannet. Kok opp og senk varmen til middels. La ris koke i 4 til 5 minutter. Tilsett linsene og rør godt. Fortsett å koke til linsene og ris er nesten ferdig, ca. 12 minutter. Ha resten av løken og oljen i gryten, rør

godt rundt for å blande ris og linsene, og la gryten stå på svak varme til vannet har kokt inn. Skru av varmen og la gryten stå tildekket i 10 minutter.

I mellomtiden lager du dressingen ved å blande vårløk, sitronsaft, sumak og en teskje olivenolje. Ha ris og linsene over i en serveringsbolle og bland godt. Hell dressingen over. Pynt med den karamelliserte løken og server.

Oppskriften er hentet fra boken Betlehem av den palestinske kokken Fadi Kattan. Utgitt på norsk av Spartacus forlag

Motstand gjennom kunst

ARTIFADA

Kunst og kultur har i alle år vært en avgjørende del av den palestinske frigjøringskampen. Samia Halaby er en av verdens mest anerkjente palestinske kunstnere, og er kjent som en pioner innen abstrakt og digital kunst. Hele hennes virke er dedikert til palestinsk kultur og historie.

Samia Halaby ble født i Jerusalem i 1936 og vokste opp i Jaffa, mens Palestina fortsatt var under britisk mandatstyre. Hun husker en hel del fra barndommen - huset de bodde i, plantene i hagen til bestemoren. Et av de sterkeste minnene hun har er fra da hun snek seg inn i dagligstuen for å se på et babybilde.

– Vi småbarna pleide ikke å få lov til å leke der, men vi snek oss inn når ingen så oss - med frykten i halsen, for å stirre på et babybilde på pianoet som faren min var veldig glad i.

Babyen var fetteren hennes, og sønnen av en onkel som hadde dratt til Amerika. Bildet representerte en stor sorg i livet til faren hennes.

– Han var sønnen til fars favorittbror Andrew. En av tragediene i barndommen til far var tapet av de tre eldre brødrene hans som ble tatt med til Amerika fordi Jerusalem var rammet av sult. Denne sulten var konstruert av britene og amerikanerne. Senere i livet fortalte faren min meg hvordan Andrew bar

TEKST:
ANNE GERD
GRIMSBY HAARR
FOTO:
SAMIA HALABY

han på skuldrene og lekte hest med ham, og hvor bittert tapet var.

FRA MIDTØSTEN TIL USA

Som elleveåring måtte hun flykte fra hjemmet sitt da sionistiske styrker fordrev over 750 000 palestinere, i det som i etterkant ble kjent som Nakba. Etter å ha bodd i Libanon i noen år, endte familien i USA, hvor hun har bodd siden. Da tiden kom for at hun skulle søke på universitetet, klarte hun ikke å bestemme seg for hva hun ville studere.

– På den tiden vurderte jeg bare å studere vitenskap. Moren min foreslo at jeg kanskje burde studere kunst siden jeg alltid hadde hatt glede av det. Jeg visste at jeg ønsket å lære noe som ville gjøre meg selvstendig, så jeg søkte på det som den gang ble kalt kommersiell kunst, men jeg hadde mest glede av tegne- og malekursene.

Halaby har vært basert i New York City siden 70-tallet og har lenge vært aktiv i byens kunstscene. Hun er kjent for sine abstrakte

SAMIA HALABY

- Palestinsk-amerikansk billedkunstner
- Født 12. desember 1936 i Jerusalem
- Faren hennes, Asaad Halaby, drev den første drosjetjenesten i Jerusalem
- Verkene hennes er utstilt i offentlige og private samlinger over hele verden, inkludert Guggenheim-museet i New York, Institut du Monde Arabe i Paris og the Palestinian Museum i Birzet.
- Venezia-biennalen i 2024.
- Hadde lydverket Palestinian Hospitality under Masahat-festivalen i Oslo i 2024
- Vant Munch Award for Artistic Freedom i 2025

verker og kunst laget med koding. Hun har også laget mer dokumentarisk og politisk plakatkunst. Uansett hvilket format hun velger, følger kampen for et fritt Palestina henne i alt hun gjør.

– Jeg bestemte at kunst betyr håndverk og at jeg derfor skulle bruke mitt visuelle håndverk på ulike måter for å hjelpe Palestina, samtidig som jeg realiserte mine egne mål. Jeg brukte håndverket mitt og kunnskapen om visuell historie til å male på en utforskende måte, i en søken etter å male for fremtiden. Ved å følge denne veien, forsøkte jeg å plassere palestinsk malekunst på den internasjonale arenaen.

MED SANSENE MOT VERDEN

Halaby maler ofte på store lerreter med sterke farger og spredte, abstrakte mønstre. Tilsynelatende tilfeldig, med en klarhet og et sylskarpt blikk på virkeligheten. Selv mener hun at kunsten hennes alltid er dypt koblet til den konkrete verden rundt oss.

– Jeg mener at abstraksjon er en illusjon av virkeligheten. Det er tidsdimensjonen som skiller abstraksjon fra fotografisk bildespråk i. Fotografiske bilder baserer seg på å registrere ting sett i ett bestemt øyeblikk i tiden, og fra én vinkel. Abstraksjon behandler ting fra alle synsvinkler til alle tider, og ut av den observasjonen kan man hente prinsipper som igjen kan brukes til å påvirke malerier. Folk kjenner simpelt hen igjen at dette reflekterer hva de ser når de beveger seg rundt i livet. I visuell kunst beskriver abstraksjon relativiteten av lys, farger, form og størrelse.

Utover sitt kunstneriske virke har Salaby også jobbet som forsker og lærer. Hun har blant annet dokumentert og skrevet om palestinsk kunsthistorie fra 1900-tallet.

– Jeg mener at vi lever i en verden der menneskeheten må komme først, ikke nasjonale grenser. Samtidig kommer vi fra en historie med nasjonale grenser, og den respekten er avgjørende for undertrykte nasjoner. Jeg har også hatt behov for å forstå hvor jeg kom fra, og å bli bedre kjent med noen av mine egne estetiske vaner og opphavet til dem. Det jeg

*«Det er avgjørende å forstå
arbeiderklassen og hvor viktig det
er å organisere seg.»*

har funnet ut er at for meg er kunnskap om historie veldig berikende, og det gjør at jeg kan sette pris på den pågående bevegelsen mot internasjonal solidaritet som vokser seg sterkere blant de unge.

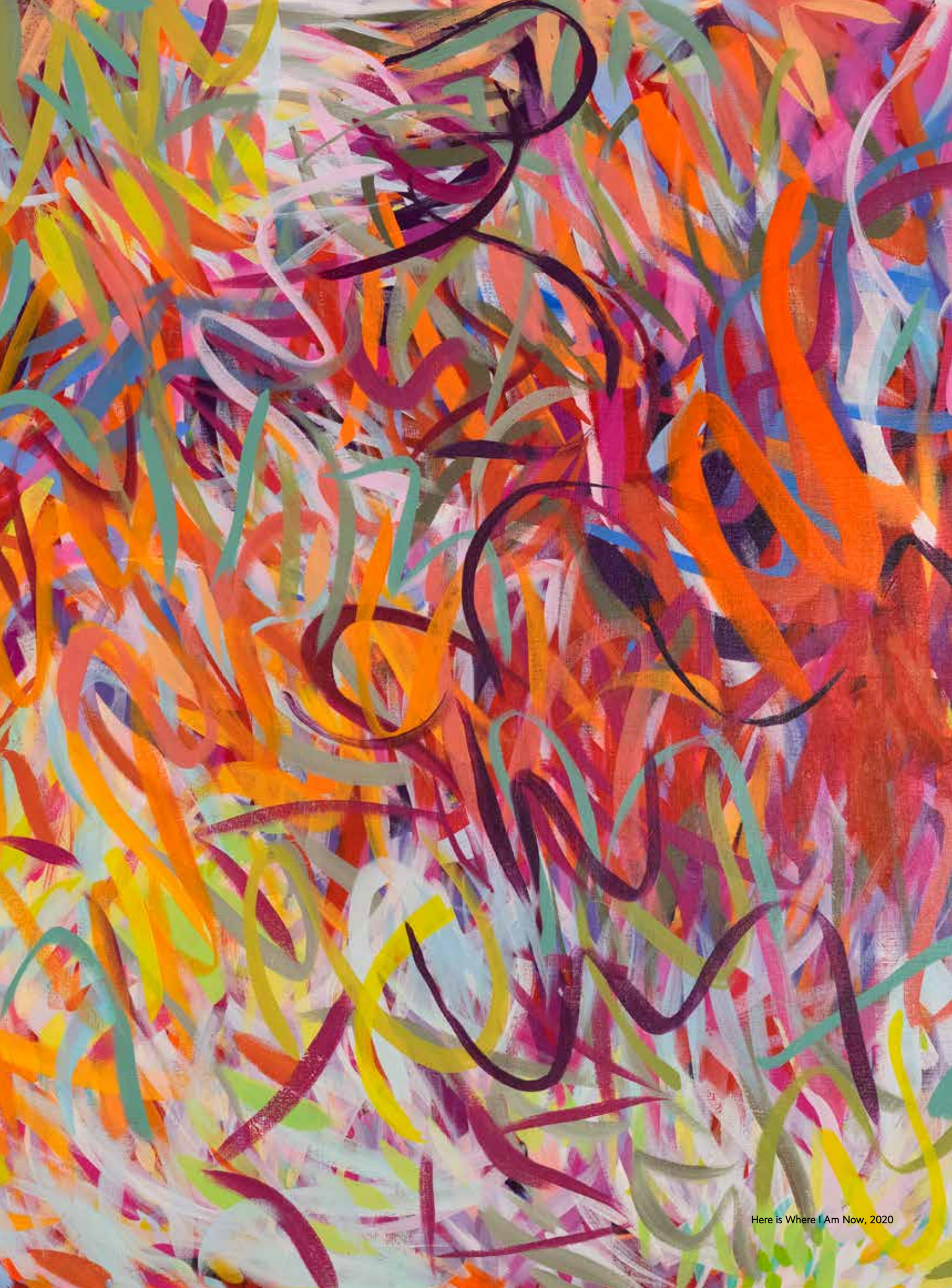
Hun mener at kunstnere har et ansvar for å organisere seg for internasjonal solidaritet.

– Det er avgjørende å forstå arbeiderklassen og hvor viktig det er å organisere seg og å ha fagforeninger. Hver og en av oss bidrar med ulike egenskaper i de organisasjonene vi tilhører.

TROSSER KANSELLERING

Bare noen måneder etter 7. oktober 2023 valgte Indiana University å kansellere det som etter planen skulle vært den første retrospektive utstillingen av arbeidene hennes i USA. Dette var universitetet hvor hun både hadde tatt mastergra-

The Kafr Qasem Massacre of 1957, The ninth Wave of Killing, 2012

Written in White air for Palestine, 2020

den sin og jobbet som professor. Selv er hun opptatt av å beskytte seg selv uavhengig av hva slags undertrykkelse hun møter.

– Personlig syns jeg det var komisk, for det har alltid vært vanskelig å bevise rasisme. Men nå har de administrative advokatene til både regjeringen og universitetet gitt meg sterke beviser for denne rasismen som de har vært så ivrige etter å skjule i årevis. Rasisme mot palestinere har vært en del av livet helt siden Nakba. Jeg fortsetter å beskytte meg selv uansett hva de prøver å innføre. Sviket og ignoransen deres hører hjemme i historiens søppelbøtte.

Høsten 2025 ble hun tildelt Munch Award for Artistic Freedom, som hun mottok på en seremoni på Munchmuseet. For henne er ytringsfrihet sammenflettet med selvbevaring.

«Rasisme mot palestinere har vært en del av livet helt siden Nakba.»

– Jeg tør å ytre meg samtidig som jeg er bevisst på å utfordre grensene akkurat nok til at jeg samtidig kan være trygg på min egen sikkerhet. Dette er klokt når man handler individuelt - mens rommet utvider seg når man handler kollektivt.

KONTAKTEN MED NORGE

Salaby har i mange år hatt en tilknytning til Norge og har besøkt landet flere ganger. I 1981 var hun kurator for en stor gruppeutstilling av palestinsk kunst på Kunstnernes hus i Oslo. Hun er veldig glad for Palestina-engasjementet hun har møtt i Norge.

– Jeg har så mye kjærlighet og respekt for de nordmennene jeg har møtt, og er imponert over vennligheten og menneskeligheten deres. Jeg håper at mange av de herlige nordmennene som støtter Palestina forstår at dette må være en internasjonal kamp - at vi må bruke Palestinas banner til å kjempe andre viktige saker, fra de grusomme massakrene i Afrika og Gaza til klima- og miljøaktivisme.

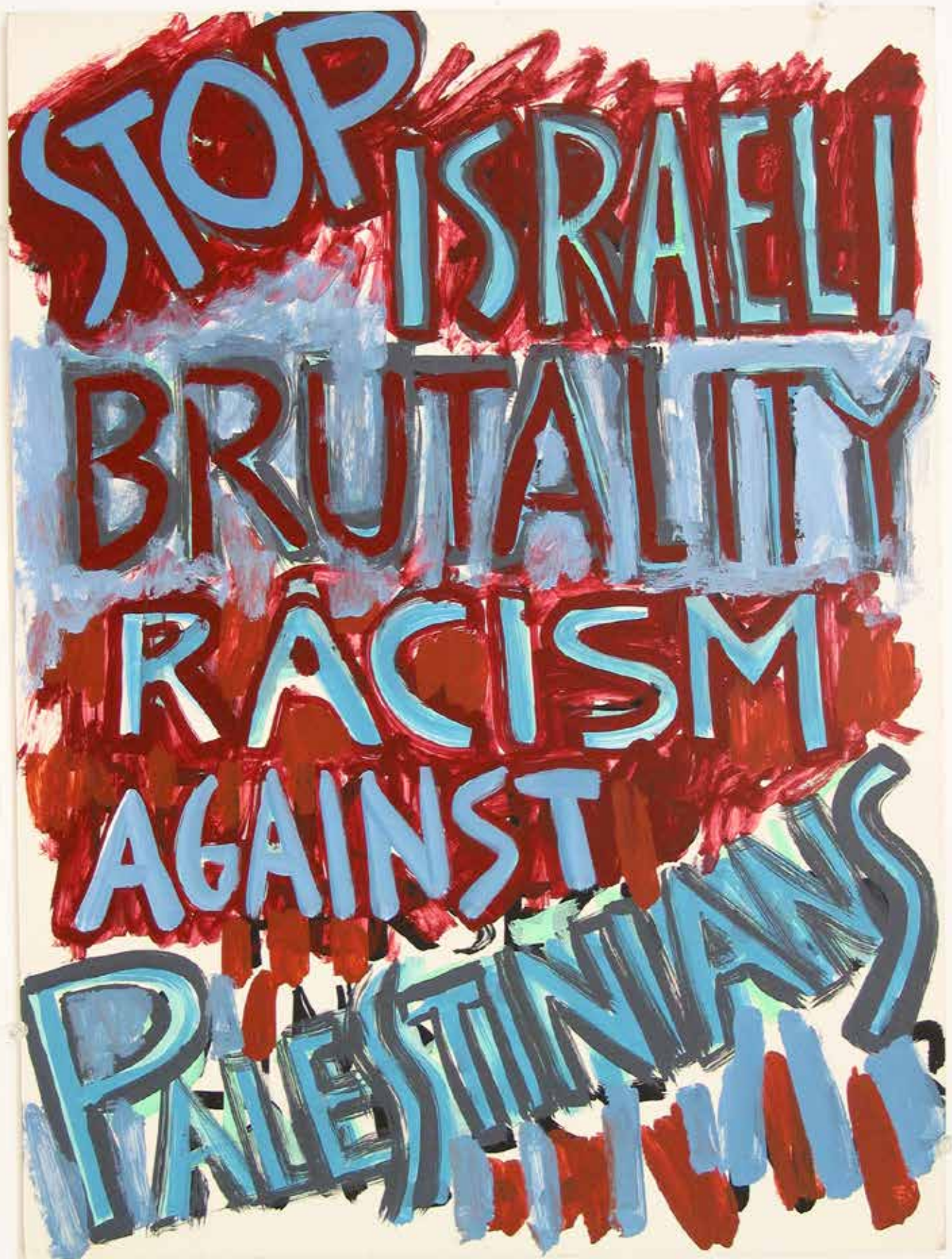
AKTUELLE PALESTINSKE KUNSTNERE:

JUMANA MANNA MED VERK I DET NYE REGJERINGSKVARTALET

Kunstneren Jumana Manna (født i USA i 1987, vokst opp i Jerusalem), står bak et av verkene i det nye Regjeringskvartalet. Kunstverket er et monumentalt «bygulv» av resirkulert stein fra hele landet, med tittelen «Sebastia». Verket er en stor steincollage på Johan Nygaardsvolds plass, som skal symbolisere gjenbruk og det nasjonale fellesskapet ved å inkludere stein fra for eksempel fortau, murer og kirker. Steinene har hun fått tilsendt fra kommuner over hele landet.

SLIMAN MANSOUR ER FRONTFIGUR FOR PALESTINAKOMITEEN

Sliman Mansour (født i 1947, Bir Zeit ved Ramallah) er en kjent palestinsk kunstner som er anerkjent for sitt arbeid som maler, skulptør, forfatter og tegneserieskaper. Hans kunst fokuserer på det palestinske folkets kamp, identitet og tilknytning til landet. Palestinakomiteen fikk rettighetene til bruk av bildet *Salma* av Mansour på åttitallet. Da Palestinakomiteen trykket opp bildet på plakat for noen år siden og sendte en kopi til han fikk de en overraskende takk. Det viser seg at bildet ble ødelagt i krigen i Libanon og Sliman Mansour kunne endelig få *Salma* hjem i samlingen sin i Jerusalem.

SOLIDARITET ER HANDLING

Okkupasjonen av Palestina fortsetter med full styrke og Gaza ligger i ruiner etter to år med folkemord. Undertrykkelsen av det palestinske folket opprører mange. Her har vi laget en oversikt over noe av det du kan gjøre for Palestina.

TEKST: INGVILD KOLNES FOTO: DILLON OZUNA

Vi ser politikere som snakker høyt til støtte for Gaza, og medarbeidere i Leger Uten Grenser og journalister som risikerer livet for å kunne hjelpe og formidle det som skjer. Men hva med oss andre? Oss vanlige her hjemme i Norge.

HVA KAN VI GJØRE?

Mange kjenner på maktesløshet når nyhetsbildet er preget av krig og undertrykkelse. Likevel finnes det alltid noe å gjøre. Store samfunnsendringer skjer når mange mennesker tar små skritt. Hver handling teller, og summen av alle bidrag gjør en forskjell.

Det finnes flere veier inn i engasjement, og ingen fasit på hva som er riktig. Noen bruker av tiden sin, andre deler kunnskap, noen har penger å gi, og andre engasjerer seg politisk. Det viktigste er å begynne der man selv kan, og velge det som føles meningsfylt.

VÆR SYNLIG

Synlighet holder saken levende i både lokalmiljøet og i offentligheten. Når du viser at du bryr deg, styrker du både fellesskapet og budskapet. Bruk av symboler i hverdagen kan starte samtaler. Et klistremerke på sykkel, en pin på jakka eller et handlenett som viser støtte til Palestina kan være en inngang til diskusjon. På den måten blir engasjementet synlig og det kan bidra til at flere blir opplyst. Kanskje finner du fellesskap med andre, kanskje er du den eneste personen de har snakket med som forsvarer Palestina. Tenk på betydningen det kan ha.

DELTA I ARRANGEMENTER

Over hele landet arrangeres det faste markeringer. I Hamar har folk samlet seg på torget hver uke helt siden mai 2024. I Moss går grupper med flagg og palestinskjerf gjennom sentrum hver lørdag. Det arrangeres også solidaritetsløp, konserter og kulturarrangement der inntektene går til Gaza. Felles for alle disse initiativene er at de holder saken synlig, bygger fellesskap og gir rom for engasjement på mange nivåer. Å stå sammen med andre gir styrke og mer synlighet.

DEL INFORMASJON

Mange har aldri hørt palestinske perspektiver direkte. Når du deler innlegg og artikler, henger opp plakater, eller snakker med folk på jobb eller i familien, bidrar du til å spre kunnskap som ellers ikke ville nådd ut. Små drypp med informasjon kan gjøre stor forskjell.

LEGG PRESS

For å endre politikk og økonomiske strukturer må vi legge press på beslutningstakere. Det kan virke lite når du står alene, men historien viser at boikott og vedvarende press faktisk virker. Under apartheid i Sør-Afrika var internasjonal boikott avgjørende for å svekke regimet. Den samme strategien brukes i dag for å presse Israel til å følge folkeretten.

Press kan legges på flere måter:

- Ved å signere opprop som krever handling fra myndigheter og organisasjoner. På hvakanjeggjore.no/#signere finner du opprop og aksjoner fra blant andre Redd Barna, Palestinakomiteen og Fagforbundet.

- Ved å sende brev eller e-poster for å legge press på journalister, politikere, bedrifter og ambassade. På nettsiden <https://hvakanjeggjore.no/> finner du kontaktinfo og ferdige maler laget

av Jørgen Berg Pedersen som gjør det enkelt og gjennomførbart

- Vær bevisst på hva du kjøper. Følg BDS (Boikott, Deinvesteringer, Sanksjoner) og unngå å handle fra selskaper som tjener på okkupasjonen. Gi gjerne også beskjed til butikker som forhandler varer fra Israel. Vi har sett at dette virker også i Norge. For eksempel sluttet Vinmonopolet å selge vin fra israelske bosettinger etter målrettede kampanjer og påtrykk.

- Sjekk banken din i kampanjen Don't buy into occupation ra Fagforbundet og Norsk Folkehjelp, og gi beskjed til banken din om de investerer i selskaper med virksomhet på okkupert jord. Du kan også bytte til en av de få bankene som ikke investerer i selskaper med virksomhet på okkupert palestinsk jord. Etter kampanjen har flere banker fjernet flere av

selskapene fra investeringslisten, men det er fortsatt en lang vei igjen. Først når mange legger press på banken sin kan vi forvente endringer i investeringer.

- Meld deg inn i Palestinakomiteen!

- Ved å gjøre nærmiljøet ditt til en apartheidfri sone, der institusjoner, butikker eller organisasjoner tydelig sier nei til å støtte folkerettsbrudd.

ØKONOMISK STØTTE

En av de mest direkte måtene å bidra på er å gi økonomisk støtte. Organisasjoner som driver nødhjelp og solidaritetsarbeid trenger forutsigbare inntekter for å kunne hjelpe effektivt. Setter du av et fast beløp, vet de at hjelpen fortsetter også når medieoppmerksomheten stilner.

Det finnes også måter å støtte mer langsiktig arbeid på. Palestinere på Vestbredden og i Gaza trenger ikke bare nødhjelp, men også trygge rammer i hverdagen, skoler, helsetjenester og arbeid. Ved å velge en organisasjon som jobber for rettigheter og bærekraftig utvikling, kan du bidra til å bygge framtidshåp. Se oversikt på hvakanjeggjore.no/gi.

Du kan også støtte gjennom kjøp. Palestinske varer som olivenolje, dadler og håndverk finnes i egne butikker i flere norske byer. Når du velger disse, støtter du direkte bønder og produsenter som lever under okkupasjon og blokade. I tillegg finnes mindre initiativer og innsamlingsaksjoner, med alt fra håndarbeid og kunst til matlagingsprosjekter, hvor inntektene går til Gaza.

LÆR MER

Engasjementet blir sterkere når du kan mer og enda mer om du formidler kunnskapen videre. Les bøker, følg palestinske stemmer i sosiale medier, se filmer og dokumentarer som gir innblikk i hverdagen på Vestbredden og Gaza.

Dokumentarfilmer som Gaza fra innsiden og No Other Land ligger tilgjengelig på NRKs nett-tv og viser virkeligheten på bakken. Podkaster som Palestinapodden gir perspektiver og stemmer du sjelden hører fra, med mindre du oppsøker dem. Denne kunnskapen gjør det enklere å forklare hvorfor du engasjerer deg, og kan inspirere andre til å gjøre det samme.

Se oversikten på hvakanjeggjore.no/#innsikt.

Det kan virke lite når man står alene, men summen av mange små handlinger er stor. Ved å støtte økonomisk, være synlig, legge press og lese deg opp, bidrar du til rettferdighet i Palestina. Når du møter opp, deler videre, eller sier nei til en vare som støtter okkupasjonen, er du med på å skape ringvirkninger som kan gjøre en forskjell.

Hva er **BOIKOTT**

Hvordan kan vi støtte palestinernes frigjøringskamp? De som har fulgt med på debatten vet at boikott står helt sentralt i dette spørsmålet. Men hva betyr egentlig boikott av Israel, og hvorfor bør vi boikotte?

TEKST: HEGE YVONNE HERMANSEN FOTO: ARKIV

Veisperring i Hebron.

«Ved å ramme den israelske økonomien, sender man en klar og tydelig beskjed om at okkupasjon og krigsforbrytelser verken er etisk akseptabelt eller økonomisk bærekraftig.»

Det er palestinerne selv som har bedt om boikott, deinvesteringer og sanksjoner av Israel, forkortet som BDS. Det har de gjort fordi de mener at BDS er det mest effektive, ikke-voldelige virkemidlet for å få slutt på okkupasjon, kolonialisme og apartheid - og nå, et folkemord. Kravet om BDS ble sjøsatt i 2005, og har altså ligget fast i 20 år. BDS-bevegelsen tok utgangspunkt i erfaringene fra apartheid i Sør-Afrika, der boikott spilte en nøkkelrolle i frigjøringskampen.

BDS-bevegelsen er bredt forankret i det palestinske sivilsamfunnet. Palestinske organisasjoner som er tilsluttet BDS-bevegelsen representerer bønder, forfattere, jurister, lærere, helsepersonell, kvinnesaksforeninger, akademikere, ungdomsorganisasjoner, post- og kommunikasjonsarbeidere, NGO-er og en lang rekke grasrotorganisasjoner som kjemper for palestinerne frihet.

Hva betyr boikott av Israel i praksis? BDS er rettet mot fire områder: Økonomisk boikott, kulturell boikott, akademisk boikott og sportsboikott.

Å RAMME ØKONOMIEN

Økonomisk boikott er rettet mot den israelske økonomien, og mot alle selskaper - uansett hvor de er i verden - som bidrar til undertrykkelsen av palestinere. Økonomisk boikott er basert på prinsippet om at money talks - ved å ramme den israelske økonomien, sender man en klar og tydelig beskjed om at okkupasjon og krigsforbrytelser verken er etisk akseptabelt eller økonomisk bærekraftig. Ved å påføre private selskaper økonomiske tap og negativt omdømme, sier vi tydelig ifra om at det ikke er greit å profitere på undertrykkelsen av palestinere.

Flere selskaper har trukket seg ut av Israels okkupasjonsøkonomi etter press fra BDS-bevegelsen. PUMA, et multinasjonalt selskap som selger sportsklær, sluttet i 2023 å sponse det israelske fotballforbundet. Samme år besluttet det internasjonale sikkerhetsselskapet GS4, som også opererer i Norge, å trekke seg ut av Israel. Da hadde GS4 lenge vært involvert i Israels nettverk av militære "checkpoints", fengsler og ulovlige bosettinger.

For at økonomisk boikott skal ha best effekt, har BDS-bevegelsen gjort et strategisk utvalg av selskaper som profitterer på okkupasjon og apartheid. Eksempler på slike selskaper er Hewlett-Packard, Dell, Disney+ og SodaStream. Hewlett-Packard og Dell leverer teknologi til det israelske militæret som brukes i den ulovlige okkupasjonen og til å masseovervåke palestinere. Disney+ har bidratt til "kulturvasking" av Israel ved å produsere filmer som formidler israelsk propaganda, og SodaStream er et israelsk selskap som har bidratt til den etniske rensingen av palestinere i Negev.

STAT OG FORBRUKERE

I Norge har debatten gått rundt Oljefondet, der et hovedkrav har vært at fondet må deinvestere fra selskaper som bidrar til okkupasjon og krigsforbrytelser. Etter betydelig press har Oljefondet nå solgt seg ut av flere selskaper.

Imidlertid vil ikke regjeringen trekke seg ut av Israel på generelt grunnlag, et standpunkt som har møtt kritikk fra Palestinakomiteen. – Så lenge Norge tjener penger på folkemordet og okkupasjonen av Palestina, er vi ikke kommet i mål, fastslår leder Line Khateeb.

Mange nordmenn tar også del i en internasjonal forbruker-boikott. Dette er en enkel måte å bruke stemmen din på, og Palestinakomiteen oppfordrer alle til å bruke makten som ligger i de daglige valgene vi gjør som forbrukere. Det betyr at du ikke kjøper appelsiner fra Israel på Kiwi, at du finner alternativer til Coca Cola når du vil ha noe kaldt å drikke, at du ikke kjøper burgeren din på McDonalds og ikke bruker booking.com eller Airbnb når du bestiller ferie (disse selskapene formidler «ferieboliger» i ulovlig israelske bosettinger).

INSTITUSJONELL BOIKOTT

Kulturell boikott er rettet mot israelske kulturinstitusjoner, på grunn av deres rolle i å renyaske Israel som en okkupasjonsmakt og apartheidstat. Kulturell boikott innebærer å avstå fra samarbeid med israelske kulturinstitusjoner, og å ikke delta på kulturarrangementer i Israel. I Norge har kulturell boikott blitt satt på agendaen som følge av Israels deltakelse i Eurovision Song Contest. En lang rekke opprop og demonstrasjoner har hatt som krav at NRK må be om utestenging av israelske deltakere. Et annet eksempel er boikottkampanjen mot Øyafestivalen.

Akademisk boikott er rettet mot institusjonelt samarbeid med israelske universiteter. Israelsk akademia har historisk vært en bærebjelke i koloniseringen av Palestina. Mange israelske universiteter har tette forbindelser til det israelske militæret. De har også akademiske og økonomiske støtteordninger for studenter som blir kalt inn til militærtjeneste. Akademisk boikott innebærer at man ikke deltar i forskningsprosjekter eller studentutveksling med israelske universiteter. Man skal heller ikke publisere egen forskning i israelske tidsskrifter eller delta på forskningskonferanser i Israel.

Sportsboikott har likheter med kulturell boikott. Israel har i mange år brukt sport som et propagandaverktøy, samtidig som de har undertrykt og sabotert palestinsk idrett. Mer enn 800 palestinske idrettsutøvere er blitt drept i folkemordet i Gaza. Her hjemme blir sportsboikott satt på agendaen når fotball-

landslaget skal spille landskamp mot Israel, og mer generelt når Israel deltar i internasjonale mesterskap.

MAKT GJENNOM LOMMEBOKA

Hva har disse formene for boikott til felles? Jo, at de skal ansvarliggjøre Israel og andre aktører som bidrar til okkupasjon og krigsforbrytelser. Det skal koste å være en okkupasjonsmakt. Det skal koste å praktisere apartheid. Og det skal koste å være motor for et folkemord.

Den gode nyheten er at alle kan bidra. Dersom nærbutikken din selger israelske appelsiner kan du sende bedriften en e-post eller tagge dem på sosiale medier, og si at du ikke ønsker apartheidfrukt i din butikk. Vil du ha Israel ut av Eurovision Song Contest? Send en e-post til NRK og be om at norske artister ikke skal bidra til å renyaske apartheid og okkupasjon.

Er du student ved et universitet eller høgskole? Be studentparlamentet vedta akademisk boikott. Er du ansatt i en bedrift eller i offentlig sektor? Be sjefen droppe Coca Cola og pc-er fra Hewlett-Packard fra innkjøpsmenyen. BDS-bevegelsen vokser i rekordfart med nye seire hver måned, og den vokser fordi helt vanlige folk som deg og meg bidrar. I sin delrapport for juli-desember 2024 presenterte BDS-bevegelsen hele 82 seire over hele verden. Det inkluderte Oljefondets deinvestering fra det israelske telekomselskapet Bezeq og Storebrands deinvestering fra Palantir. Palantirs kommunikasjons- og overvåkingsteknologier brukes i folkemordet i Gaza.

DET VIRKER

Den andre gode nyheten er at boikott virker. Israel merker presset – økonomisk, i akademia og i kultur- og sportssektoren. En lang liste med selskaper har trukket seg ut av Israels okkupasjonsøkonomi. I EU vurderer man nå å suspendere israelske universiteter fra forskningssamarbeid. Stadig flere land sier at de ikke vil delta i Eurovision Song Contest sammen med Israel, og utelukkelse av Israel skal nå diskuteres i FIFA.

Palestinerne har gitt oss en tydelig beskjed: Ikke samarbeid med eller invester i institusjoner og bedrifter som bidrar til å undertrykke oss.

Det er ikke for mye å be om.

HEGE YVONNE HERMANSEN er professor ved OsloMet og initiativtaker til Akademia for palestinsk frigjøring.

**SKANN KODEN
OG LES MER OM
BOIKOTT HER:**

SOLIDARITET SOM VARER – BLI FAST GIVER I DAG

Hver dag jobber Palestinakomiteen for at palestinerne stemmer skal bli hørt. Vi sier ifra når menneskerettighetene brytes, utfordrer politikere og medier, og står skulder ved skulder med dem som kjemper for frihet og rettferdighet.

Vi får ingen statlige midler. Hele arbeidet vårt bæres av mennesker som deg – som nekter å være stille når urett skjer. Palestinakomiteen hadde ikke eksistert uten medlemmer og faste givere som deg.

Som fast giver bidrar du til å holde solidaritetsarbeidet levende, hele året.

DU GJØR DET MULIG FOR OSS Å:

- stå fritt og uavhengig av politiske føringer
- skape synlighet og politisk press i Norge
- støtte opp under lokale initiativ og aksjoner

Selv små, faste bidrag betyr mye.
Et fast månedlig beløp – på 100, 200 eller 300 kroner
– gir oss styrke til å fortsette kampen!

SAMMEN SØRGER VI FOR AT SOLIDARITETEN ALDRI STILNER

BLI FAST GIVER HER!

SKANN KODEN ELLER GÅ INN
PÅ [PALESTINAKOMITEEN.NO](https://palestinakomiteen.no)

Bokomtale

TIL FOTS I PALESTINA

I boken forteller forfatter Raja Shehadeh om vandreturer fra fjellene i Ramallah, ørkenen rundt Jerusalem og de store kløftene i Dødehavet. Ikke minst er det en fortelling om hvordan landskapet han holder kjært har blitt tolket og forandret under okkupasjon og angrep.

Det er underlig å leve på et sted som forsvinner. Klippene, høydene og wadiene har fått hebraiske navn. Hundre år gamle oliventrær er blitt hugget ned (...), og palestinerne blir trengt sammen på stadig mindre områder, omgitt av israelske bosettinger på alle kanter, ute av stand til å utvikle eller utvide seg. De lever som i ghettoer.» (Raja Shehadeh)

VANDRINGENS VEI TIL FORSTÅELSE

Raja Shehadeh er en vandrer. Han har gått fotturer i det vakre og varierte høylandet i Palestina fra 1978 til 2007, nytt den uberørte naturen, kjent frihetsfølelsen, lært sitt land og dets historie å kjenne. Og han har sett, og følt på kroppen, de uopprettelige skadene israelske bosettere har påført området. Landskapet er blitt bortimot ufremkommelig, blokkert av boligkomplekser, betongmurer og motorveier forbeholdt jøder. Palestinsk jord er ekspropriert, eller bare tatt, av den israelske staten, kartene tegnet på nytt, stedsnavnene skiftet ut. I en sterk scene beskriver Shehadeh hvordan han uforvarende har kjørt inn i et slags industriområde og ikke finner veien ut igjen, før etter flere timer med leting og stigende panikk.

TEKST:
LILLEVI BERG
KRISTOFFERSEN
FOTO:
MARIANA COOK

Å forstå det palestinske folkets historie er viktig for å forstå dagens situasjon og å prøve å finne en vei videre. Vi trenger å vite at de grufulle bildene som ruller over skjermene våre viser bilder fra et svart kapittel i denne historien, men ikke hele bildet. Shehadeh tar oss med tilbake til det som en gang var Vestbreddens frodige landskap og palestinske bønders jordbruksland. Til blomstrende enger, viltvoksende krydderurter, olivenlunder, vinstokker og grønnsakshager. Til halvt sammenraste qasr-er, det vil si steinløer, der bøndene lagret avlingene og selv sov på det flate taket.

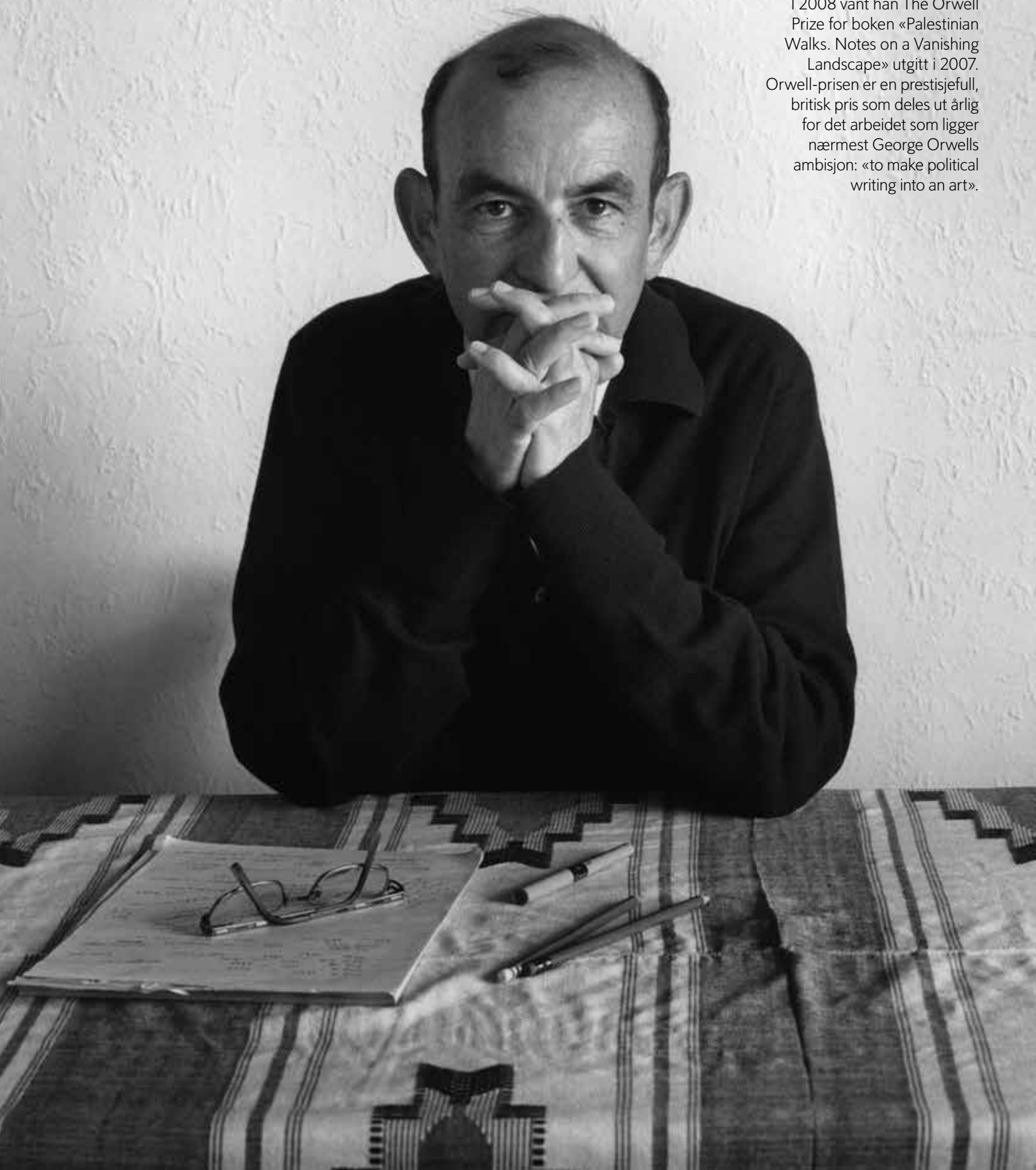
MYTER OM ET LANDSKAP

Han slår hull på myten sionistene skapte om Palestina som et goldt og folketomt land, godt hjulpet av 1800-tallets reiselitteratur. Hvordan kunne Mark Twain unngå å se hvor vakkert landet var? Eller Herman Melville bare se «en naturens avfallsdyng» og ikke den frodige blomsterprakten? Er det sånn at man ser det man vil se?

Palestinernes væpnete kamper mot okkupan-ten Israel har fått oppmerksomhet i norske medier. Shehadeh valgte en annen vei. Han har brukt sitt yrkesaktive liv til å bekjempe Israels

OM FORFATTEREN

Raja Shehadeh (f. 1951) er blant Palestinas fremste nålevende forfattere, advokat og en av grunnleggerne av menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq, etablert i 1979. Han bor i Ramallah på Vestbredden. I 2008 vant han The Orwell Prize for boken «Palestinian Walks. Notes on a Vanishing Landscape» utgitt i 2007. Orwell-prisen er en prestisjefull, britisk pris som deles ut årlig for det arbeidet som ligger nærmest George Orwells ambisjon: «to make political writing into an art».

ekspansjon gjennom lovverket og rettsapparatet. Shehadeh har ført utallige rettsaker for palestinske grunneiere for å sikre dem deres rettmessige eiendommer. En palestiner har rett til grunnen han bor på. Men så snart han forlater den, uavhengig av hvilken årsak, opphører den å være hans. Den «hjemfaller» dem som det israelske systemet betrakter som de opprinnelige, rettmessige eierne av «Judea og Samaria», de som bekjenner seg til den jødiske tro. På sine vandringer har Shehadeh kommet over enger full av tistler som heter natsh (*Sarcopoterium spinosum*), en seiglivet plante med sterke røtter. Den ble sannsynligvis brukt til å lage Kristi tornekrone. I dag brukes den i politisk øyemed. Som jurist har Shehadeh mange ganger sett en juridisk rådgiver reise seg opp foran dommeren i en militær landsdomstol og si: «Men, deres nåde, området er fullt av natsh. Jeg har sett det med mine egne øyne.» Hvilket ifølge forfatteren betød: Hvilke andre bevis trenger man for å avgjøre at jorden var udyrket og følgelig tilhørte offentligheten, slik at israelske bosettere kunne bruke den til sine egne formål.

UTNYTTELSE AV GJESTFRIHET

Shehadeh gir oss interessante innblikk i politiske uenigheter innad i det palestinske folket, og i motsetninger mellom generasjonene. Han er en sterk motstander av de såkalte Oslo-avtalene mellom PLO og Israel, som ble fremforhandlet i 1993 og 1995. Her kommer han inn på den arabiske gjestfriheten. Slik arabere ser det, skriver Shehadeh, er gjestfriheten, som kjærligheten, ikke beregnende. Den er å gi, uten å forvente å få noe tilbake. Han bruker norsk fredsdiplomati som ett eksempel på hvordan den arabiske gjestfriheten noen ganger har slått feil.

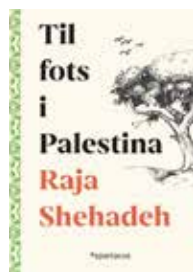
Norske politikere liker å fremheve seg som viktige fredsmeklere i Midtøsten. Ikke så ifølge Shehadeh: «Denne dyrkelsen av gjestfrihet og tillit har iblant slått tilbake på araberne selv. I avgjørende øyeblikk i vår historie har arabiske ledere ikke greid å se forbi mennesket de overøste med vennlighet og til politikken det tjente. Mange av oss falt for sjarmen til dem som kom for å kolonisere landet vårt, enten de var briter eller sionistiske jøder. I nyere tid var det nordmennene, nykommere på den internasjonale arena, som utnyttet denne svakheten ved å invitere de palestinske forhandlerne til å bo sammen med sine israelske partnere i et hus i Norges skoger, hvor også barna til de norske embetsmennene var med for å lette stemningen. Alt dette i den hensikt å skape tillit mellom partene, som om det utelukkende var mangel på tillit saken dreide seg om, og ikke koloni-

seringen av Palestina! Nordmennene lyktes. Oslo-avtalen ble underskrevet, bosettingene ble ikke fjernet, og den etterlengtede freden ble aldri en realitet.»

NÅR HJEMLANDET FORSVINNER

Shehadeh formidler en sterkt personlig opplevelse av det å ubønnhørlig miste sitt hjemland. Han fletter sammen lange historiske linjer, barndomsminner, arbeid, tradisjoner og naturskildringer på en poetisk og medrivende måte. Han skriver så jeg kjenner denne vandringsmannen og frihetsskjemperens kjærlighet til jorden, hans sorg, frustrasjon og sinne på kroppen. Jeg kan leve meg inn i det utenkelige, at mitt eget land forsvinner for meg, bit for bit. Boken er vakker, rystende, tankevekkende og lærerik. Ja, den lever opp til Orwell-prisens ambisjon, dette er politisk litteratur og kunst.

«Til fots i Palestina» kom først ut i 2007. Den tredje utgaven, den jeg har lest, kom i 2025 og er dessverre høyst aktuell. I skrivende stund er situasjonen for det palestinske folket verre enn noen gang. Israel kontrollerer bortimot hele Vestbredden. Bosetterbevegelsens brutalitet øker, den israelske hæren settes inn, og det foreligger konkrete planer om full annektering. Gaza ligger i ruiner, og befolkningen er utsatt for et folkemord. Å etablere en selvstendig palestinsk stat synes fjernt. Håpet ligger i en bred folkelig motstand mot de israelske makthaverne og kampanjen «Boikott, deinvesteringer og sanksjoner mot staten Israel» (BDS), som stadig vinner frem. Hvordan situasjonen er når dette leses, vet vi ikke. Forordet til denne tredje utgaven avslutter Shehadeh slik: «Mitt håp er at denne boken kan blir stående som et vitnesbyrd over den skjønnheten Palestinas høydedrag og daler en gang eide.»

TIL FOTS I PALESTINA,
Raja Shehadeh
Spartacus (2025)

LILLEVI BERG
KRISTOFFERSEN
er faglitterær forfatter
og sykepleier.

PALESTINA PÅ NORSK

Hvert år kommer det mange norske bøker om Palestina. Her er et knippe som er verdt å få med seg.

FLUKTEN FRA PALESTINA RIMA IRAKI

Iraki tar oss med gjennom tre generasjoner — fra bestefaren som flyktet fra Palestina i 1948, til foreldrene, og til slutt henne selv som tredje generasjon på flukt. Boken handler om oppbrudd og tilhørighet: Hvordan det er å aldri være helt hjemme, om stadig å måtte slå nye røtter og samtidig bære en arv og en identitet som springer ut av flukt og fordrivelse.

TUNG TID TALE RANA ISSA

Issas ærlige, skarpe og rike familiehistorie fra Libanon lar oss oppleve Midtøsten-konflikten gjennom levd virkelighet. I dag er Rana norsk. Men hun er født og oppvokst i Libanon. Moren kom fra en palestinsk flyktningfamilie og vokste opp i en flyktningleir i Beirut. Da hun var liten hendte det stadig at faren tok henne med «på jobb» som en avveksling – ved fronten i den libanesiske borgerkrigen. *Tung tids tale* er et levende portrett av storfamilien som omga Rana Issa i oppveksten.

I MOSSADS BLODSPOR ODD KARSTEN TVEIT

Boken er utformet som en krim og tar for seg den hemmelige spionkrigen mellom Israel og den palestinske frigjøringsbevegelsen fra 1970-tallet. Her får du nådeløse attentater, brutale drap, og en historisk fiasko for Mossad på norsk jord. Leserne får bli med inn i skyggene der e-tjenester og agenter utfører lyssky gjerninger. Bokens siste del tar for seg det dramatiske Hamas-angrepet mot Israel i oktober 2023 og Israels krig mot palestinere på Gazastripen, en krigføring som utvikler seg til et folkemord.

ET LAND I KAMP MED SEG SELV SIDSEL WOLD

Sidsel Wold har lang fartstid og få kjenner Israel så godt som henne i Norge. Hennes siste bok omtaler et dypt splittet Israel. Hun beskriver et svekket land som er preget av store interne motsetninger. Motsetningene og den indre uroen har vokst seg større etter angrepet 7. oktober og boken tar en titt inn i hva som skjer når et land holder på å rakne.

TEGNEREN MARIA AANO REME

Tegneren er boka om Yasid, en palestinsk veteran som for lenge siden la fra seg våpnene og tok opp brennevinet og sprayboksene isteden. Nå lister han seg ut om nettene og maler fortvilelsen på muren som israelere setter opp mellom seg selv og de andre for å stanse selvmordsbomberne.

Mahmoud Darwish portrettert på apartheidmuren på Vestbredden.

TENK PÅ ANDRE

Når du lager frokosten din, tenk på andre
(ikke glem duens mat).

Når du fører kriger, tenk på andre
(ikke glem de som søker fred).

Når du betaler vannregningen din, tenk på andre
(de som blir næret av skyer).

Når du kommer hjem, til ditt hjem, tenk på andre
(ikke glem menneskene i leirene).

Mens du sover og teller stjernene, tenk på andre
(de som ikke har noe sted å sove).

Når du frigjør deg selv i metaforen, tenk på andre
(de som har mistet retten til å snakke).

Når du tenker på andre langt borte, tenk på deg selv
(si: «Om jeg bare var et lys i mørket»).

Mahmoud Darwish

Oversatt av Mohammed Shaheen.

lesetips fra JERUSALEM

The Educational Bookshop er en bokhandel i Jerusalem som har eksistert i over førti år. Bokhandelen er en formidler av palestinsk litteratur og historie, og et fristed for bokelskere, tenkere og nysgjerrige besøkende.

TEKST: REDAKSJONEN
FOTO: BIRTE BØDTKER

THE HUNDRED YEARS' WAR ON PALESTINE AV RASHID KHALIDI (2020)

Boken handler om Palestinas politiske historie, og har blitt en bestselger siden den kom ut. Forfatteren Rashid Khalidi er en kjent palestinsk professor ved Columbia University.

NINE QUARTERS OF JERUSALEM AV MATTHEW TELLER (2021)

En veldig fin og lettlest bok om historien til Jerusalems gamleby de siste 180 årene, fortalt gjennom menneskene som bor der. Den var en bestselger i bokhandelen i 2023.

GOING HOME AV RAJA SHEHADEH (2019)

Shehadeh er jurist og en av grunnleggerne av menneskerettighetsorganisasjonen Al-Haq. Boken er en personlig fortelling om hvordan det er å leve under okkupasjon i 50 år.

ONE STATE AV GHADA KARMI (2023)

Utgitt i 2023 – et modig forslag om en énstatsløsning. Ghada er en kjent palestinsk akademiker, forfatter av tre andre bøker og flyktning opprinnelig fra Jerusalem.

LIFE UNDER OCCUPATION AV JOSÉ PABLO GARCÍA (2017)

En tegneserieroman opprinnelig utgitt på spansk, oversatt til engelsk og utgitt i Palestina. En reise gjennom ulike byer i Palestina, inkludert Gaza og flyktningleirer.

LIFE AT THE CROSSROADS AV GERALD BUTT (1995)

En historisk gjennomgang av Gaza som region fra de siste 3000 årene, som viser de ulike sivilisasjonene som har bebodd området. Den inkluderer også nyere historie, som det britiske mandatet og de siste 70 årene med okkupasjon og konflikt.

DON'T LOOK LEFT AV ATEF ABU SAIF (2024)

Tidligere kulturminister i Palestina som var i Gaza 7. oktober. Boken er basert på dagbøkene hans fra 88 dager i Gaza før han klarte å flykte.

10 MYTHS ABOUT ISRAEL AV ILAN PAPPE (2017)

Pappe er en kjent israelsk historiker, som i denne boka argumenterer mot ti av de mest brukte og aksepterte uttrykkene Israel bruker for å opprettholde status quo. En sterk og øyeåpnende bok med nye perspektiver.

DAYBREAK IN GAZA (2024) AV FORSKJELLIGE FORFATTERE FRA GAZA. REDAKTØRER: MATTHEW TELLER OG MAHMOUD MUNA.

110 fortellinger fra mennesker som har fortalt sine historier under det pågående folkemordet i Gaza.

Ahmed Muna er sønn i familien som har drevet bokhandelen i alle år. Han har gitt oss sine beste lesetips for å forstå Palestina.

Ord om PALESTINA

Det kan være forvirrende å holde styr på ord og uttrykk som brukes om situasjonen i Palestina. Mange vegrer seg kanskje for å delta i diskusjoner fordi de er redde for å komme med faktafeil. I denne listen har vi samlet et knippe ord og begreper som ofte dukker opp i samtaler rundt Palestina og Israel.

TEKST: EIRA INGERSDATTER REITHAUG
FOTO: SHUTTERSTOCK OG PALESTINE MUSEUM

Lifta er en av de få landsbyene som ble fordrevet der bygningene fortsatt eksisterer. Landsbyen ligger rett utenfor Jerusalem.

Alle ord vi bruker om Palestina og Israel vil være politisk ladet. Kaller vi brutaliteten på Gaza de siste årene krig eller folkemord? Er Palestina i konflikt, eller er det okkupert? I denne ordforklaringen har vi stort sett brukt de leksikalske definisjonene av begrepene. Likevel vil mange av dem ha forskjellig betydning, ut fra hvem som bruker dem. Språk er makt, og palestinere opplever at deres ytringsfrihet er under press både i Israel og internasjonalt. Ikke vær redd for å delta i samtaler om Palestina, det er feil side som tjener på vår stillhet.

ANTISEMITTISME

Antisemittisme er hat, diskriminering og hets av jøder på bakgrunn av religiøs og etnisk tilhørighet. Antisemittisme tillegger jøder som gruppe negative karakteristikk og innebærer ofte konspirasjonsteorier om at en hemmelig orden styrer verden. Antisemittisme har lange historiske røtter, men er også et dagsaktuelt problem. I dag blir kritikk av staten Israel ofte kalt antisemittisme av israelske myndigheter eller Israels forsvarere. De viser gjerne til den omstridte IHRA-definisjonen av antisemittisme.

APARTHEID

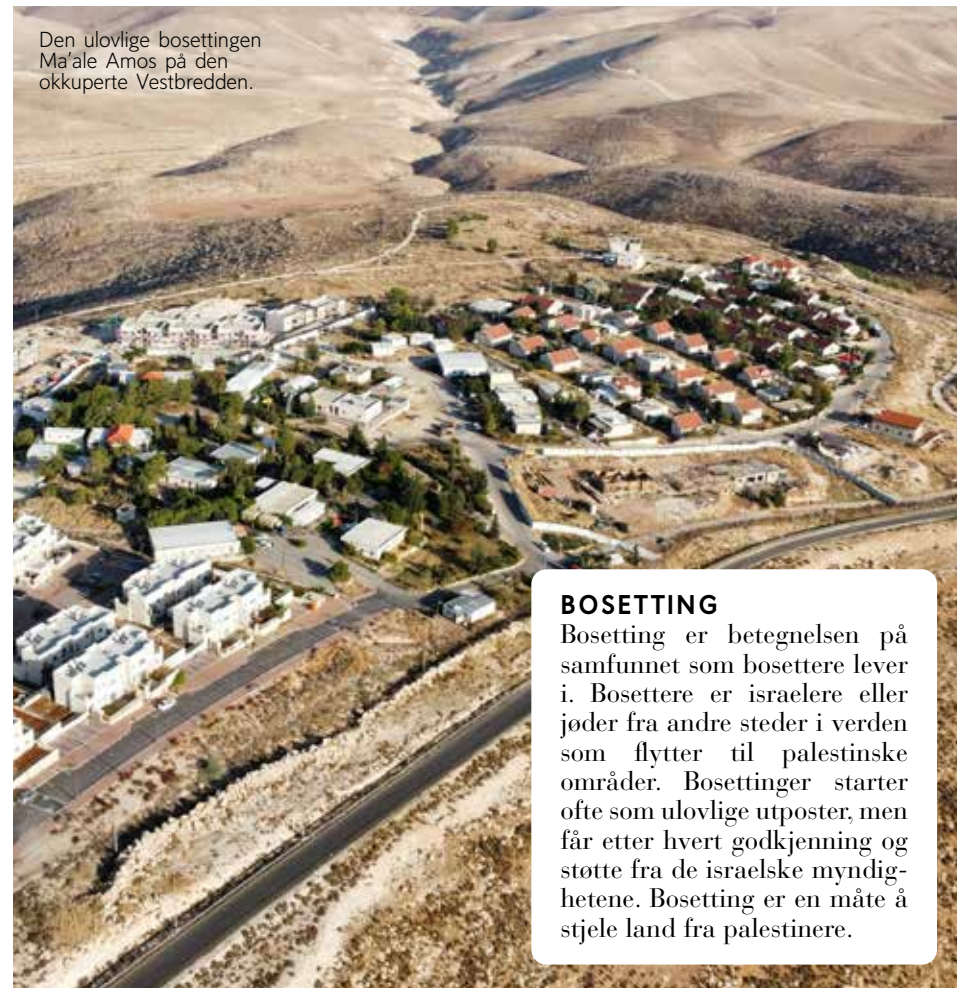
FNs apartheidkonvensjon definerer apartheid som «når en stats lover, politikk og praksis undertrykker, diskriminerer og skiller folk fra hverandre på rasistisk grunnlag.» Flere menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International, Al-Haq, Human Rights Watch og B'Tselem, mener Israel er en apartheidstat.

BALFOUR-ERKLÆRINGEN

En offisiell erklæring i 1917 fra den britiske regjeringen om at de støttet opprettelsen av et «nasjonalt hjem for jødene» i det som da var britisk-kontrollert Palestina. Balfour-erklæringen tok form i et brev fra den britiske utenriksministeren Alfred Balfour til Lord Rothschild, som skulle viderebringe brevet til Zionist Federation of Great Britain and Ireland.

BDS

Forkortelse for «boycott, divestment, sanctions» eller «boikott, deinvesteringer, sanksjoner» på norsk. Forskjellige politiske bevegelser har lenge boikottet israelske varer og selskaper. BDS National Committee (BNC) ble dannet i 2005. BNC jobber med å kartlegge selska-

Den ulovlige bosettingen Ma'ale Amos på den okkuperte Vestbredden.

BOSETTING

Bosetting er betegnelsen på samfunnet som bosettere lever i. Bosettere er israelere eller jøder fra andre steder i verden som flytter til palestinske områder. Bosettinger starter ofte som ulovlige utposter, men får etter hvert godkjenning og støtte fra de israelske myndighetene. Bosetting er en måte å stjele land fra palestinere.

per som profiterer på okkupasjonen av Palestina og med å systematisere boikott av Israel. BDS-bevegelsen er inspirert av anti-apartheidbevegelsen i Sør-Afrika, hvor internasjonal boikott og sanksjoner førte til slutt på apartheidregimet.

BLOKADE

Blokade er i folkeretten en avsperring av en fiendtlig kyststrekning i forbindelse med en væpnet konflikt, med det formål å hindre både utpassering og innpassering av skip eller luftfartøy, uansett tilhørighet. [...] Gjennom blokaden siden 2007 har Israel kontrollert seks av Gazas sju grenseoverganger, luftrommet, kystsonen og en bred buffersone langs grensen. Blokaden har i omfattende grad begrenset palestinernes bevegelsesfrihet og handel, samtidig som Gaza har vært totalt avhengig av Israel for tilgang til vann, elektrisitet og telekommunikasjon. Egypt har kontrollert grensekryssingen ved Rafah i sør, som stort sett har blitt holdt stengt. FN har beskrevet blokaden som «ulovlig kollektiv avstraffelse».

BOIKOTT

Ideen bak boikott er å endre selskap eller nasjoners oppførsel eller politikk ved å holde tilbake penger eller andre goder. Boikott innebærer derfor å ikke handle varer eller tjenester fra utvalgte selskap eller nasjoner og heller ikke samarbeide kulturelt, diplomatisk, økonomisk eller akademisk med et selskap eller en nasjon.

DEN GRØNNE LINJEN

Begrep for de israelske grensene som ble erklært i 1949, etter slutten på 1948-krigen og som er Israels internasjonalt anerkjente grenser. Områdene Israel i dag kontrollerer utenfor den grønne linjen blir referert til som okkuperte områder.

DIASPORA

Betegnelsen på et folk som bor utenfor hjemlandets grenser.

FATAH

Et palestinsk politisk parti. Partilederen Mahmoud Abbas er også leder av de palestinske selvstyremyndighetene.

INTIFADA

Arabisk uttrykk for «opprør» eller «motstand». Det har vært to intifadaer i Palestina: 1987-1993 (den første intifadaen) og 2000-2005 (den andre intifadaen). Intifada tar form av protester og aksjoner mot israelsk undertrykkelse av palestinere.

Intifadaen, Gaza i 1987

FLYKTNINGLEIR

En midlertidig løsning for å huse flyktninger i påvente av at de kan vende hjem. For palestinere har mange flyktningleirer blitt tilnærmet permanente i påvente av at Israel retter seg etter FN-resolusjon 194 som sikrer flyktningenes rett til retur.

FN-RESOLUSJONER

Vedtak i FN i spørsmål rundt Palestina og Israel.

FOLKERETTEN

Den vanlige betegnelsen på internasjonale lover som gjelder for alle, uavhengig av individuelle staters innenrikslover. Folkeretten favner lover som Genèvekonvensjonene og folkemordkonvensjonen.

FROM THE RIVER TO THE SEA

Slagord som referer til området mellom Jordan-elva og Middelhavet. For Palestina-bevegelsen betyr "From the river to the sea, Palestine will be free" at palestinere skal få leve sine liv fritt for undertrykkelse og apartheid i hele det historisk Palestina.

GAZA, GAZASTRIPEN

Gazastripene referer til et palestinsk område helt sør i historisk Palestina som grenser til Middelhavet, Egypt og nåværende Israel. Gaza by er den største byen på Gazastripen.

GOLANHØYDENENE

Et fjellområde vest i Syria. Det ble okkupert av Israel etter krigen i 1967. Israel annekterte i praksis området i 1981 og okkuperte siste tredjedel i 2024. Israels okkupasjon og annektering av Golan-høyden er ikke internasjonalt anerkjent, og andre land regner området som okkupert syrisk territorium.

HAMAS

Et palestinsk politisk parti som ble opprettet i 1987. Siden 2007 har de vært det styrende partiet på Gazastripen, etter et valg i 2006. Det er ikke avholdt valg siden.

HISTORISK PALESTINA

Begrep brukt om det som før 1948 ble

betegnet som Palestina, uavhengig om det var underlagt det osmanske riket eller britisk kolonistyre.

ICJ

Forkortelse of the International Court of Justice, FNs rådgivende juridiske organ.

IDF

Forkortelse for Israeli Defence Forces.

IOF

Et ordspill basert på IDF (Israeli Defence Forces), som er en forkortelse for Israeli Occupation Forces. Begrepet fremhever at "forsvaret" IDF driver med er okkupasjon av palestinere.

JERUSALEM

Jerusalem er en viktig by for palestinere, da den blir sett på som både en spirituell og politisk hovedstad. Islam, kristendom og jødedom har sterke religiøse, historiske tilknytninger til byen. Jerusalem var tenkt som en internasjonal sone etter FNs delingsvedtak fra 1947. Etter Nakba i 1948, okkuperte

Israel Vest-Jerusalem og Jordan kontrollerte Øst-Jerusalem. Øst-Jerusalem ble okkupert av Israel i 1967 og er i dag annektert av Israel, det vil si ulovlig innlemmet i den israelske staten. De palestinske innbyggerne i Øst-Jerusalem har ikke stemmerett i Israel.

KNESSET

Israels nasjonalforsamling

KOLONIALISME

Kolonialisme er når riker eller stater erobrer og kontrollerer en annen stat, et annet område eller et folk utenfor deres egentlige territorium. De nye områdene kalles kolonier, mens folket blir kolonisert. De som skaffer seg kolonier kalles kolonimakter. Målet med kolonialisme er å skaffe seg politisk, kulturell og/eller økonomisk kontroll over området eller folket.

MUREN

Også kjent som apartheid-muren. Israel begynte konstruksjonen på Vestbredden i 2002, noen steder som mur, andre steder som gjerder og/eller minefelt. Muren er i dag rundt 700 kilometer lang. 90% av muren er bygget på palestinsk jord og beslaglegger palestinske landområder.

NAKBA

Arabisk for «katastrofe». Nakba refererer til den etniske rensingen av palestinere i 1948, da staten Israel erklærte seg selv som opprettet og fordrev over 750 000 palestinere fra hjemmene sine.

NAKSA

Arabisk for «tilbakeslaget» Naksa viser til Israels okkupasjon etter Seksdagerskrigen i 1967 der ytterligere 300 000 palestinere ble fordrevet.

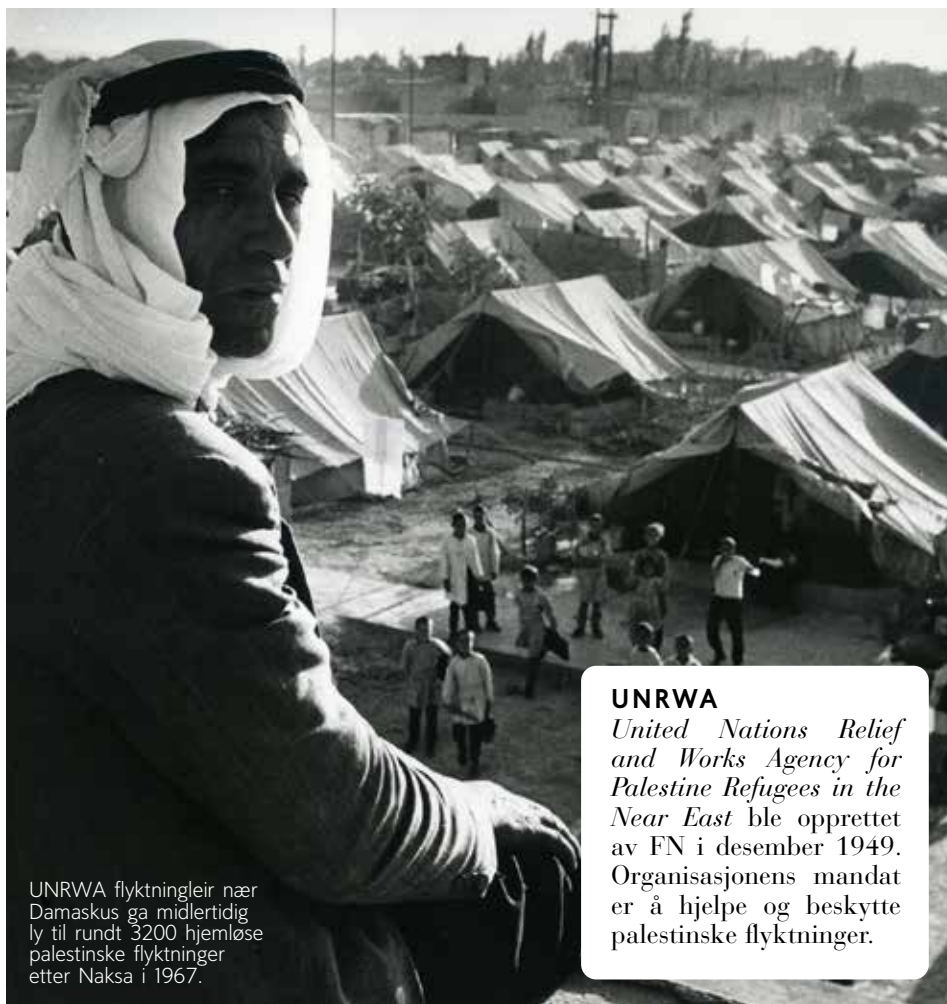
OKKUPERT PALESTINA

Palestinere flest vil si at hele det historiske Palestina er okkupert. Dette omfatter i dag staten Israel, Gaza, Vestbredden og øst-Jerusalem.

De fleste stater og FN anerkjenner i dag staten Israel som en lovlig stat innenfor grensene før 1967. Med dette som utgangspunkt består okkupert Palestina av Gaza, Vestbredden og Øst-Jerusalem.

OSLO-AVTALEN

Referer til to avtaler inngått mellom Palestina og Israel i henholdsvis 1993 og

UNRWA flyktningleir nær Damaskus ga midlertidig ly til rundt 3200 hjemløse palestinske flyktninger etter Naksa i 1967.

UNRWA

United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East ble opprettet av FN i desember 1949. Organisasjonens mandat er å hjelpe og beskytte palestinske flyktninger.

1995. Avtalene var resultat av hemmelige forhandlinger via «Oslo-kanalen». Avtalene skulle være en løsning på Israel-Palestina-problemet, men har hatt kritisk betydning for palestinsk land og selvbestemmelse og har i det store og hele blitt ignorert av Israel.

PA

Forkortelse of the *Palestinian Authority* (de palestinske selvstyremyndighetene). Opprettet som en del av Oslo-avtalen i 1994.

PLO

Forkortelse for the *Palestine Liberation Organization*. Opprettet i 1964.

SANKSJONER

Sanksjon er i folkeretten et tiltak truffet av en eller flere stater mot en annen for å få den til å avstå fra en aktivitet.

SETTLERE

Et annet ord for bosettere.

SETTLERKOLONIALISME

Å kolonisere (beslaglegge) landområder

ved å flytte egne borgere inn. En taktikk brukt i Israel og tidligere i f.eks Sør-Afrika, USA, Australia og New Zealand.

SIONISME

En politisk ideologi og bevegelse som oppstod på slutten av 1800-tallet som blir brukt for å rettferdiggjøre Israels okkupasjon av Palestina.

SUMUD

«Urokkelighet» - betegnelse på palestinsk motstand mot etnisk rensing og okkupasjon.

VESTBREDDEN

Et palestinsk område vest for Jordanelven og Dødehavet. Det grenser til nåværende Israel i nord, sør og øst og til Jordan i vest. Grenser mot Israel i vest og Jordan i øst.

VANNMELON

Et symbol på Palestina og palestinsk motstand. Fargene i en vannmelon er de samme som i det palestinske flagget.

UTSNITT FRA VESTBREDDEN

Fotograf og kunstner Jannik Abel har reist til Vestbredden og Øst-Jerusalem flere ganger de siste årene for å bevitne og fotografere Palestina i en tid der alt står på spill.

FOTO: JANNIK ABEL

Strømmen har ikke gått i Masafer Yatta, men en sky kom og la landskapet i skyggen. Kameraet mitt er gammelt, jeg velger det fordi jeg synes de nye kameraene skaper bilder som ser uekte ut, og siden det er så gammelt, kan ikke kameraet mitt justere raskt når lyset forandrer seg. Derfor ble landskapet sånn. Det er et lite mirakel i seg selv, dette fotografiet, det skal ikke være mulig å få duen frem så klart, for jeg satt i en bil i bevegelse. Det var ikke trygt å gå ut akkurat der, for på den andre siden holdt bosetterne på å ødelegge landskapet med en stor, gul gravemaskin med logoen Caterpillar på. Jeg mener bestemt at støvet fra maskinen var med på å gjøre bildet så mørkt også. Ringvirkninger.

Øyeblikkene farer fortere forbi her enn andre steder. Jeg tror det er fordi det skjer enormt mye her hele tiden. Jeg føler skyld hver gang jeg ser en gul maskin av den typen bedrive ødeleggelse. Oljefondet har investert 24,4 milliarder norske kroner i Caterpillar. Vil vi ha det sånn? Må det være sånn, og hvem er vi da?

I går snublet jeg over en stor gruppe ballonger som fløy fritt med vinden, men de «fløy» bare noen centimeter over bakken, og de var på vei inn i en bakgate som var en blindvei. Den absurde situasjonen fikk meg til å tenke at dette er verden nå. Vi blir alle sugd inn i det umenneskelige hvis vi ikke står samlet for menneskerettene.

JANNIK ABEL er kunstner og jobber med mange ulike medier, som installasjon, foto, film og performance. Hen har i flere år dokumentert sosiale bevegelser i Norge, og har bevitnet utallige demonstrasjoner, markeringer og rettssaker i solidaritet med Palestina.

Teksten er hentet fra en brevveksling under Abels siste reise mellom Jannik Abel og forfatter Rana Issa på Vinduet.no

Selbuvotter for fred
har engasjert strikkere i
solidaritet over hele landet.

Om aktivismens mange uttrykk HÅP ER DET VI GJØR

Når vi tenker på aktivister og aktivisme tenker vi ofte på personer som roper slagord eller går i tog, men aktivisme favner langt bredere enn dette.

TEKST: ERLEND KOK FOTO: SELBUVOTTER FOR FRED OG BARNEY Blichfeldt

Strikking er kanskje ikke det første man tenker på når du tenker på ordet aktivisme, men strikkerne i Selbuvotter for fred er nettopp det. I januar 2024 startet Ifrit Sætre Qureshi å strikke selbuvotter med palestinske farger. Siden da har mange hundre strikkere samlet inn nesten 2 millioner kroner og donert profitten til veldedighetsorganisasjoner.

Den 16. september krevde en rekke NRK-profiler at NRK skulle boikotte Melodi Grand Prix så lenge Israel er med. Samtidig var over 40 skip fylt av mennesker fra hele verden på vei mot Gaza for å bryte Israels blokade av humanitær hjelp. Samme dag tok også en kollega av meg opp Israels folkemord i lunsjen, til enkeltes store ubehag. Alt dette er aktivisme, men hvorfor?

Hvis vi går til ordets røtter og bestanddeler, aktiv + ist, får vi en person som er aktiv, som gjør, driver, eller beveger noe. Ut ifra moderne sosiologisk forskning kan vi helt grunnleggende si at aktivisme er en handling med mål om å skape sosial eller politisk endring. Sagt på en annen måte: en aktivist er noen som med vilje utfordrer det bestående, sånn ting er.

AKTIVISME SOM BEGREP

Aktivisme som begrep ble først tatt i bruk om personer involvert i politikk tidlig på 1900-tallet i Sverige. Ordet hadde riktignok blitt brukt i filosofien før dette, men da i en mer abstrakt forstand. Politisk sett ble ordet aktivist først brukt av journalister og politiske kommentatorer om de som argumenterte mot Sveriges nøytralitet under første verdenskrig.

Aktivisme var en negativ merkelapp fram mot 70-tallet. Akti-

vister var de som oppfordret til vold og kolonialisme: de som ville ta over andres leveområder med militærmakt, som de som støttet Israels okkupasjon av Gazastripen, Golanhøydene og Vestbredden under Seksdagerskrigen i 1967. Rett og slett var aktivister en motsetning til pasifister, som jo er det mange av oss tenker på som en aktivist i dag.

På 60 og 70-tallet ble aktivister i økende grad sett på som noe nøytralt eller positivt. Fra journalister og kommentators side ble aktivister sett som de som ønsket å oppnå politiske mål ved å spre et budskap på energisk vis kalt for aktivister. Ga du ut flygeblader mot Viet-

namkrigen? Da var du aktivist. Var du involvert i kampanjen for eller mot EF (nå-dagens EU)? Da var du aktivist.

FRA NEGATIVT STEMPEL TIL POSITIV KRAFT

Dette er heller ingen tilfeldighet at vi i dag assosierer aktivisme med pasifisme: Mange av de fremtredende og vellykkede bevegelsene og politiske skikkelsene vi har hatt i det tjuende århundret ble bygd på pasifisme. Suksesshistorier som Gandhis ikkevoldelige motstand mot britisk kolonialisme eller Martin Luther King jr. sine anmodninger til ikkevold i den amerikanske borgerrettsbevegelsen har gjort så overlappet mellom ordet aktivist og ordet pasifist er stort. Blant annet på grunn av denne oppfatningen endret synet seg på hva aktivisme var, og hvorvidt det var negativt eller ikke.

Mange aktivister jobbet hardt for å framstille seg selv som en positiv kraft i samfunnet. Ved å fremheve at aktivisme innebar suksess og rettferdighet, samt hardt, langsiktig grasrotarbeid,

ble begrepet gjort om til noe mer positivt. Det var flere strategier her: fremheve at de kjempet for det gode – som menneskerettigheter –, at de var aktive heller enn inaktive som kritikerne deres var, og trekke fram historiske skikkelser som Rosa Parks eller Jesus. Ved å ta eierskap over begrepet på denne måten fikk begrepet sin moderne, i langt større grad positive eller nøytrale, betydning.

Å BRYTE MED DET HVERDAGSLIGE

Mange ser aktivister som noen som er i opposisjon til hvordan ting er. På fagspråket kaller vi ofte det aktivister er mot for sosiale strukturer. Man blir ofte sett på som mer aktivistisk desto mer forstyrrende eller uvanlig det man gjør er. Rosa Parks gjorde noe høyst uvanlig da hun satte seg i nettopp den delen av bussen, på samme måte som man gjør noe uvanlig når man går i et tog opp mot Ullevaal Stadion i protest mot Israels landslag. Streik er et godt eksempel på en strategi tuftet på å stoppe vanlig, rutinemessig aktivitet. På den måten er streik absolutt aktivistisk, men fordi det er såpass vanlig, tenker man kanskje ikke at alle som streiker er aktivister. Til sammenligning er boikott eller sivil ulydighet tydelige eksempler på noe vi anser som aktivisme, nettopp fordi det er så tydelige brudd med det hverdagslige. Kort fortalt: Hvor uvanlig forsøket på å endre samfunnet er henger tett sammen med hva vi anser som aktivisme og hvem som er en aktivist i dagliglivet.

DEN MINDRE SYNLIGE AKTIVISMEN

Det er viktig å påpeke at aktivisme ikke nødvendigvis er veldig synlig for offentligheten, til tross for at det ofte er synlige handlinger som blir ansett som aktivisme. I palestina-bevegelsen samles et mangfold av personer med svært ulike liv. Alle disse personene har hvert sitt å komme med, og til sammen dannes et fellesskap som vi ofte kaller palestina-bevegelsen. I dette fellesskapet foregår det avgjørende arbeid: Blant annet gjør kunstutstillinger, felles middager, lesesirkler, konserter og gudstjenester så man kan møte likesinnede og dele sine gleder og sorger. Disse aktivitetene sprer riktig nok ordet om Palestina, men det er kanskje enda viktigere det de gir de som alt

er aktivister. Det er gjennom slike aktiviteter man kan få en følelse av å stå sammen med andre aktivister. Disse aktivitetene og arbeidet som står bak dem er ikke forstyrrende på samme måte som mer synlige typer aktivisme, men allikevel er det aktivisme som støtter og opprettholder hele bevegelsens forsøk på å endre noe sosialt og politisk. Uten aktivismen som skaper dette samholdet og denne motivasjonen ville palestina-bevegelsen fort falt fra hverandre.

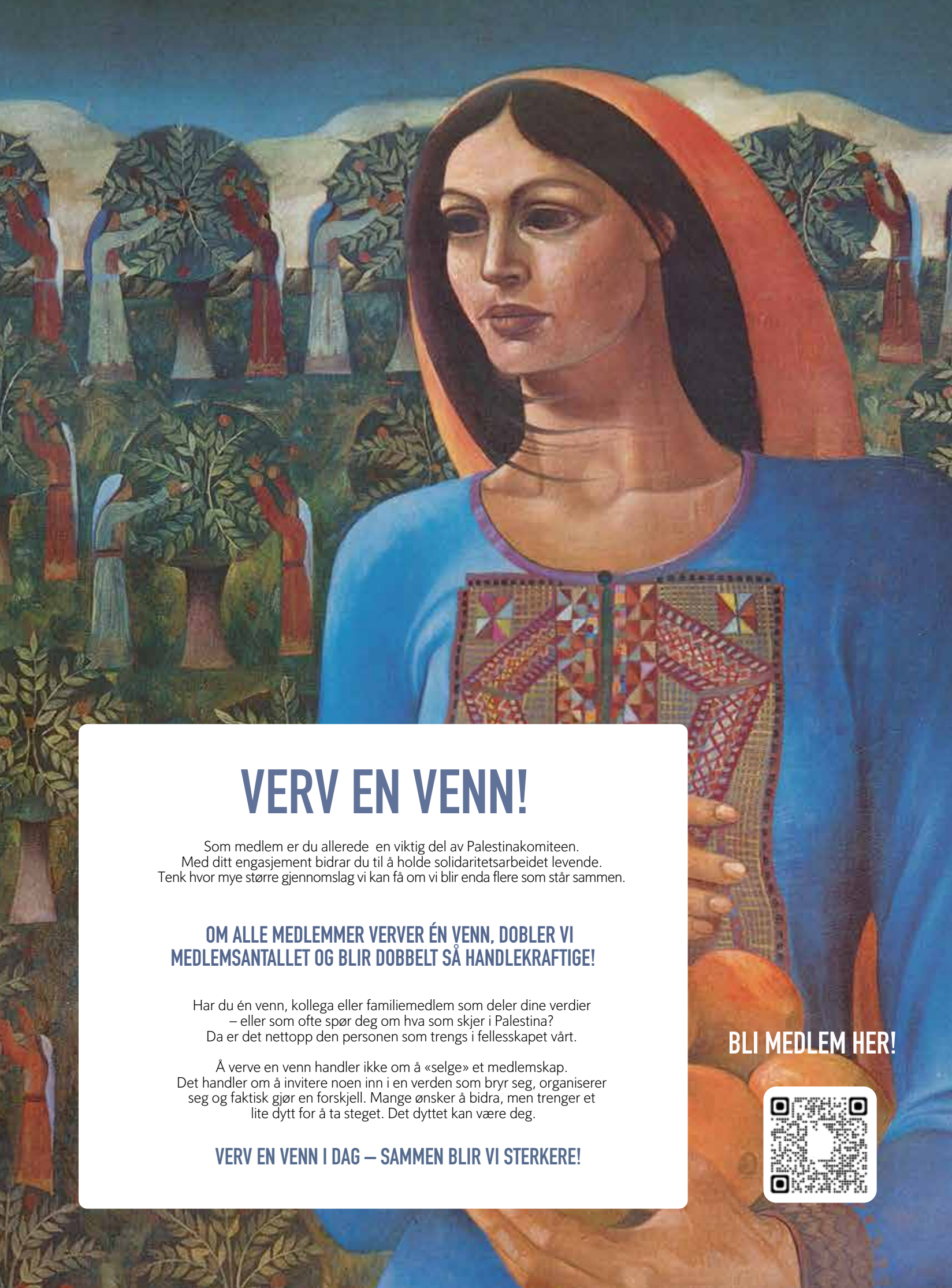
HVA ER DET AKTIVISME OPPNÅR?

Palestina-bevegelsen er et kroneksempel på at aktivisme kan være mange forskjellige små handlinger: fra sivil ulydighet til strikking og gudstjenester. Faktisk, så er det nettopp det at aktivisme ofte foregår i det små som gjør det så viktig for å endre samfunnet. I sosiologien anser man nemlig aktivisme som noe som muliggjør og ligger forut for store samfunnsendringer. Gjennom små handlinger i hverdagen vår utfordrer aktivismen hva vi tar for gitt. Ved å ha på en keffiyeh, et palestinsk skjert, eller ta opp folkemordet i lunsjen med kollegaer og venner utfordrer man hva som er vanlig. Disse handlingene endrer hele tiden sosiale strukturer i det små.

På denne måten ulmer aktivismen som glør i samfunnet fram til en gnist antenner den og store endringer skjer. Uten aktivismen, uten forarbeidet, ville vi ikke hatt de store omveltningene som har gitt oss rettigheter for arbeidere, kvinner og stemmerett. Med den innsikten vet vi også at store forbedringer for Palestina ikke vil skje hvis aktivismen ikke først ligger til grunn. Aktivister er rett og slett livsviktige.

ERLEND KOK er doktorgradsstipendiat i sosiologi ved Universitetet i Oslo og forsker på motstand og håp i aktivisme.

VERV EN VENN!

Som medlem er du allerede en viktig del av Palestinakomiteen.
Med ditt engasjement bidrar du til å holde solidaritetsarbeidet levende.
Tenk hvor mye større gjennomslag vi kan få om vi blir enda flere som står sammen.

OM ALLE MEDLEMMER VERVER ÉN VENN, DOBLER VI MEDLEMSANTALLET OG BLIR DOBBELT SÅ HANDLEKRAFTIGE!

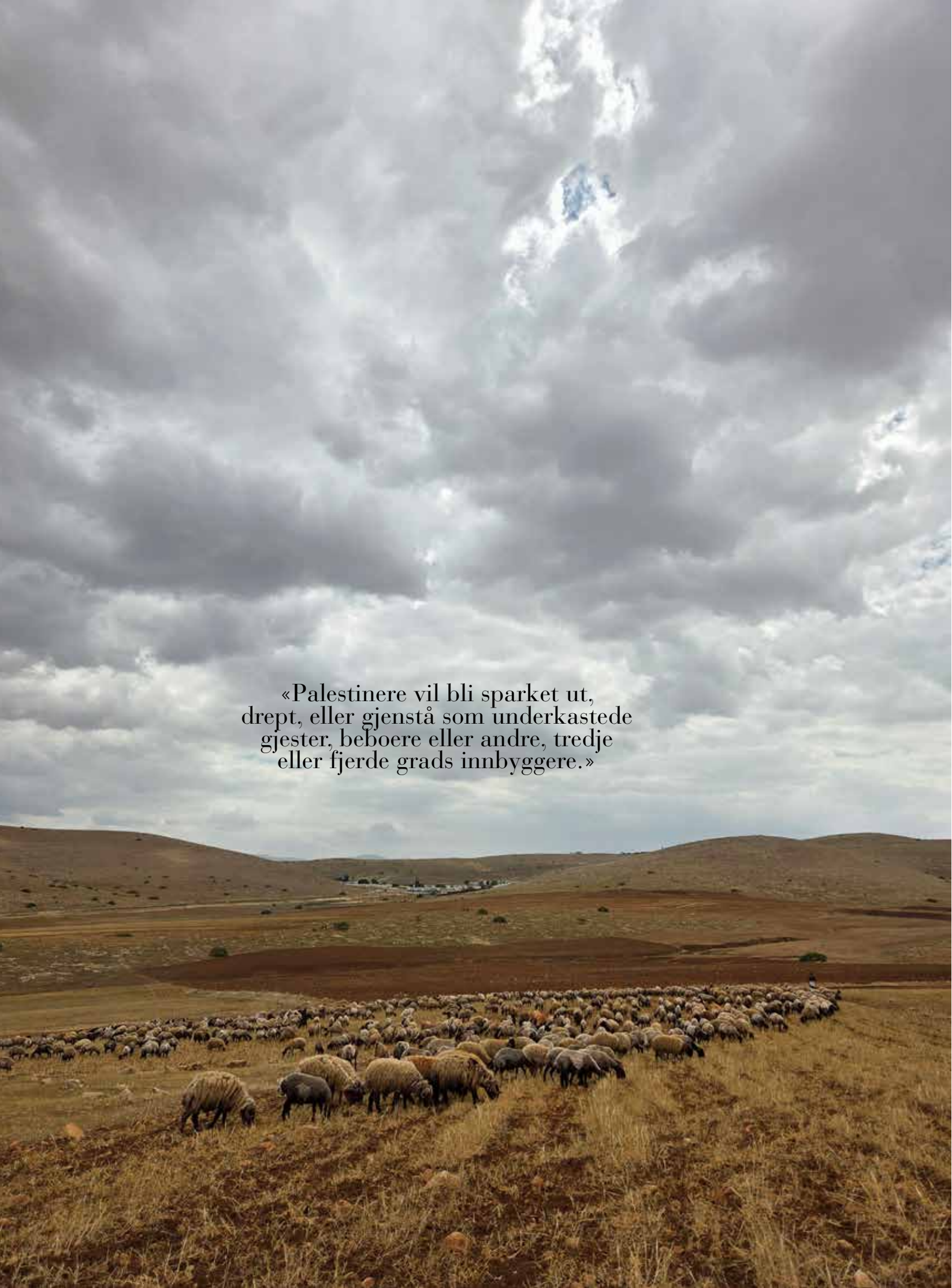
Har du én venn, kollega eller familiemedlem som deler dine verdier
– eller som ofte spør deg om hva som skjer i Palestina?
Da er det nettopp den personen som trengs i fellesskapet vårt.

Å verve en venn handler ikke om å «selge» et medlemskap.
Det handler om å invitere noen inn i en verden som bryr seg, organiserer
seg og faktisk gjør en forskjell. Mange ønsker å bidra, men trenger et
lite dytt for å ta steget. Det dyttet kan være deg.

VERV EN VENN I DAG — SAMMEN BLIR VI STERKERE!

BLI MEDLEM HER!

A large flock of sheep, mostly white with some black, is grazing in a dry, yellowish-brown field. The sheep are spread across the lower half of the image, with some in the foreground and others further back. The landscape consists of rolling hills with sparse vegetation. In the distance, a small cluster of buildings is visible in a valley. The sky is filled with heavy, grey clouds, with a small patch of blue sky visible near the top center.

«Palestinere vil bli sparket ut,
drept, eller gjenstå som underkastede
gjester, beboere eller andre, tredje
eller fjerde grads innbyggere.»

ÉN STAT ELLER TO?

I diskusjonen om enstats- eller tostatsløsningen er det viktigere å snakke om hva vi prøver å løse, skriver historiker Nadim Khoury.

TEKST: NADIM KHOURY FOTO: PALESTINE MUSEUM ILLUSTRASJON: BIRTE BØDTKER

Er du en énstats- eller tostatsperson? Det er noe du ofte hører, kanskje for ofte: Det er to løsninger på den settlerkoloniale konflikten i Palestina/Israel: En tostatsløsning eller en énstatsløsning. Tostatsløsningen deler territoriet langs 1949-våpenhvilelinjen (også kjent som «Den grønne linjen» eller 1967-grensen, med Vestbredden, Øst-Jerusalem og Gazastripen) for å skape to separate nasjonalstater: Israel og Palestina som lever side om side. En énstatsløsning bevarer hele det historiske Palestina - fra Jordanelven til Middelhavet - og behandler israelske jøder og palestinske arabere som likeverdige innbyggere.

Denne oppdelingen holder bare til en viss grad. I PLOs historie for eksempel, har det vært et skifte fra énstatsløsning til en tostatsløsning. I 1968 oppfordret PLO til væpnet motstand mot Israel for å oppnå en demokratisk og sekulær palestinsk stat i hele det historiske Palestina. I denne ene staten ville alle ha like rettigheter, jøder inkludert, men de ville bare bli anerkjent som medlemmer av en religiøs gruppe, ikke en nasjonal. I 1988 forlot PLO énstatsløsningen for å akseptere et «historisk kompromiss»: En palestinsk stat i 22 % av det historiske Palestina. Dette kompromisset satte scenen for

Oslo-forhandlingene i 1993. Da ville PLO anerkjenne en israelsk stat på 78 % av historiske Palestina for å forhandle om opprettelsen av en palestinsk stat innenfor

DEN GRØNNE LINJEN

De mange énstats-/tostatsløsningene: å redusere problematikken til disse to løsningene er dog ukorrekt, fordi det finnes mange énstats- og tostatsløsninger. For eksempel har ikke PLOs første énstatsløsning noen likhet med en stat for jøder-løsningen som ble godkjent av Israels bosetterbevegelse og regjering. Som den nåværende israelske finansministeren Bezalel Smotrich formulerte det i 2017: «Vi kommer til å fylle Vestbredden med bosetninger og bosettere helt til palestinere mister alt håp om å etablere en stat. På det punktet vil de bare ha tre muligheter igjen: Å

«Og akkurat som det er mange énstatsløsninger, er det også mange tostatsløsninger»

dra, underkaste seg eller å dø.» Dette er en løsning som fasiliterer rasisme og folkemord, men det er fortsatt en løsning. I denne ene staten vil det ikke bli noe palestinsk problem å løse. Palestinere vil bli sparket ut, drept, eller gjenstå som underkastede gjester, beboere eller andre, tredje eller fjerde grads innbyggere. Dette er bare to eksempler på radikalt forskjellige

énstatsløsninger, men det finnes andre.

Og akkurat som det er mange énstatsløsninger, er det også mange tostatsløsninger. For eksempel førte ikke Oslo-avtalen som ble signert i 1993 til en suveren palestinsk stat i henhold til PLOs krav, og var heller ikke ment å gjøre det. Faktisk er det ingen av avtalene som ble signert i fredsprosessene som nevner en palestinsk stat, ikke en eneste gang. Dette er fordi israelerne kun var villige til å vurdere det de senere ville kalle “en enhet som er mindre enn en stat”. Denne “minus-staten” hadde ingen kontroll over eksterne grenser, ingen rett til selvforsvar (ingen hær) og heller ingen kontroll over hele territoriet til historisk Palestina på 22 %. Da Yitzhak Rabin var statsminister forsikret han Knesset (det israelske parlamentet) at han kun var villig til å gi palestinere “en enhet som er mindre enn en stat”.

Dette er bare to eksempler på hva en to-statsløsning kan se ut som, og det er mange flere. Til og med Hamas, som opprinnelig godkjente en islamsk énstat fra elven til sjøen, endret sitt program i 2017 til å vurdere en palestinsk stat separat fra Israel. “Hamas avviser alle alternativer til den fullstendige frigjøringen av Palestina, fra elven til sjøen.” De legger til: “Likevel vurderer Hamas etableringen av en suveren og uavhengig palestinsk stat, med Jerusalem som sin hovedstad langs grensene fra 4. Juni 1967, med en tilbakevending av flyktningene og de fordrevne til hjemmene de ble kastet ut fra, til å være en formel for nasjonal konsensus.”

I STEDET FOR LØSNINGER, SPØR HVA SLAGS PROBLEMER DE PRØVER Å LØSE

Siden det er mange énstats- og tostatsløsninger, er det forenkende og naivt å redusere temaet til to løsninger. Det viktigste spørsmålet tror jeg, er hvilke problemer disse løsningene prøver å adressere? Problemet med tostatsløsningen vestlige land støtter retorisk, er at den krymper det palestinske problemet. Fra settlerkolonialisme og apartheid som påvirker alle palestinere - i Israel, på Vestbredden, Gaza, Øst-Jerusalem og i diasporaen - reduserer den det til en grensekonflikt mellom to folk. Men konflikten mellom palestinere og Israel er ikke en grensekonflikt. Det er et problem med kolonisator og kolonisert, okkupant og okkupert. Det er en grunn til at «fra elven til sjøen» har fått så stor betydning. Det understreker at problemet med kolonial undertrykkelse og frigjøring handler om hele territoriet.

NÅR DU BLIR SPURT OM HVILKEN LØSNING, SPØR TILBAKE: HVEM SINE RETTIGHETER? HVILKE RETTIGHETER?

Ikke bare burde vi spørre: Hvilke problemer prøver disse løsningene å løse, vi burde også spørre: Hvilke rettigheter og hvem sine rettigheter prøver de å sikre? Være seg en énstats- eller tostatsløsning, skal en stat vokte over bestemte rettigheter, og det er disse rettighetene som betyr noe. Problemet med tostatsløsningen tilrettelagt av Oslo-avtalene er ikke bare

Jerusalem, 1927.

asymmetrien mellom en israelsk stat og en palestinsk minus-stat. Denne løsningen ignorerte rettighetene til palestinske flyktninger. Som Tzipi Livni gjorde det klart for palestinske forhandlere; «Grunnlaget for opprettelsen av den israelske staten er at den var skapt for det jødiske folk og staten deres vil bli svaret til alle palestinere, flyktningene inkludert.»

Spørsmålet om politiske anordninger er viktig, men énstats-/tostatsdebatten slik den er rammet inn, dekker til mer enn den åpner opp. I en tid hvor vestlige ledere fremsnakker tostatsløsningen etter tre tiår med en «fredsprosess» som kun fremmet apartheid, burde vi kreve et svar på de mer grunnleggende spørsmålene: hvilke problemer og hvilke rettigheter kjemper vi for? Politikere burde svare på disse spørsmålene først, før de tilbyr oss en annen «løsning» som lar den grunnleggende urettferdigheten være uendret.

«Hvilke problemer
og hvilke rettigheter
kjemper vi for?»

NADIM KHOURY er en palestinsk akademiker fra Øst-Jerusalem. Han er førsteamanuensis i internasjonale studier ved Universitetet i Innlandet.

OVERFLODENS LAND

ARD ELKHIER

أرض الخير

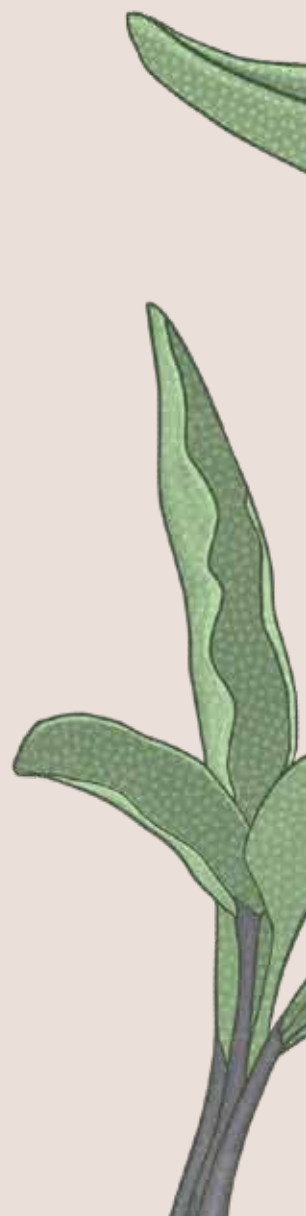
TEKST: IBRAHIM NASSER ILLUSTRASJON: KRISTIINA WEST

DEN BOTANISKE ARVEN I PALESTINA

Palestinas landskap er mer enn geografi - det er et levende arkiv hvor planter, steiner og jord bevarer historier som ord alene ikke kan gjøre. Landet har alltid vært en lærer. Hvert tre og hver urt som vokser på den forteller om tilpasning, overflod, motstandsdyktighet og tidløse tradisjoner. Gjennom århundrene har landsbyboere og gjetere, bønder og sankere ikke bare vokter over, men brakt videre en botanisk kunnskap som knytter overlevelse til feiring, cuisine til medisin og ritualer til motstand.

Den botaniske arven i Palestina er ikke abstrakt; den er innebygd i hverdagen til hver palestiner. Av og til kommer den som et minne, andre ganger som et måltid med sesongens råvarer eller et årlig innhøstingsritual. Fra oliventerassene som forfedrene har risset inn i åsene, til navnene på landsbyene og byene som bærer konnotasjoner til en urt, et tre eller den fruktbare naturen som omringet steinhusene. Jeg vokste opp med å høre historier om "Al-muzerieh", som betyr den lille gården, mine besteforeldres landsby på en kalksteinshøyde med utsikt over kystslettene, med en "wadi" som løper langs den sørlige siden. Landsbyens økonomi var primært basert på landbruk før den ble avbefolket under nakba i 1948.

Som hvert palestinsk barn vokste jeg opp med å leke under vinrankenes skygge i bakgården, fulle kurver med fiken fra den generøse naboen, eller å klatre opp et fire etasjers høyt valnøttre med vennene mine etter skolen. Å gå i fjellene i "ard elkhier" - godhetens land, er å bevege seg gjennom et spiskammers fullt av aromatiske urter og et romantisk dikt. Forholdet mellom palestinerne og landet deres er både intimt og trassig. I et landskap hvor frarøving og opprykning har vært konstante trusler, blir selv den mest uunnselige plante et symbol på kontinuitet og identitet.

FIKEN TEEN تين

Fikentreet er en av de eldste følgesvennene fra mennesketens landbruk, og man tror at det har blitt kultivert i vår region siden førhistoriske tider. I Palestina vokser det tilnærmet uanstrengt, til og med fra vegger, steinete terrasser og ruiner. De store bladene gir sårt tiltrengt skygge i de varme somrene og blir en samlingsplass i bakgårder og på markene. Den melkeaktige sevja ble tidligere brukt for å behandle hudproblemer.

Frukten er blant de søteste sommergavene: myk i skinnen, honningaktig på innsiden, og med farger som spanner fra grønn til gyllen til dyp lilla. Palestinske familier spiser dem ferske, bevarer dem ved å tørke dem under sola for å lage Kotean, eller koker dem til syltetøy og siruper for vintermånedene.

Treet bærer dyp symbolsk og historisk vekt. Det er nevnt i flere hellige bøker og bærer med seg velsignelse, næring og helligdom. For mange er den første smaken av sommer den av en varm fiken som er plukket rett fra treet og spist i skyggen av bladene den kom fra.

Hvor enn det er åkre og terrasser, finner du fikentrærne som en lojal partner til olivenene. Under en av mine siste turer til Palestina, forklarte en lokal bonde fra Deir Ghasane mellom Salfit og Ramallah meg hvor viktig denne landbrukstradisjonen er. De to rotsystemene utnytter forskjellige jordlag og reduserer direkte konkurranse om vann og mineraler. Historisk sett høster jordbrukerne dem til forskjellige tider: fiken om sommeren, oliven i september.

SALVIE

MARIAMIYYEH

مرامية

Tidlig i juni blir åssidene, landsbyens hager og de steinete stiene dekket av den aromatiske og rene duften av salvie. De lokale sanker den med én gang den essensielle oljen konsentrerer seg i bladene. Denne prosessen har sin egen frase på palestinsk arabisk: hakamet ell-maramiye - eller "salvien har balansert seg". Den legges til tørk på et kjøkkenbord eller henges på en vegg på terrassen.

Navnet Mariamiyyeh - «Marias urt» - knytter den til jomfru Maria, som ifølge tradisjonen fant trygghet blant dens myke, beskyttende blad. På grunn av dette er salvie mer enn en plante i Palestina: Den er et hellig nærvær, en helbreder og en følgesvenn i dagliglivet.

De sølvgrønne bladene skimrer under middelhavssola, overflaten er dekket med fine hår som beskytter den mot tørke og varme. Salvie trives til og med i den mest karrige jord, og er en av få urter som holder ut tørketider. Palestinske familier plukker både friske og tørkede blader til te, medisin og ritualer.

I palestinske hjem er det å tilby salvie-te å tilby ekte gjestfrihet gjennom de kalde vintrene. En håndfull blader kokes i vann, og søtes av og til med sukker eller honning, av og til ikke. Drikken er kraftig, varmende og har en umiskjennelig lukt. Gjestene får sjelden lov til å dra uten å ha drukket minst én kopp. Faren min fortalte meg alltid historier om bestemor, om hvordan hun om kveldene serverte urtete brygget på salvie, som hun delte med hele nabolaget på terrassen. Hjemmet hennes var åpent for alle - et trygt sted, fylt med omsorg og kjærighet.

I folkemedisin brukes det til å roe ned magen og nervene, lindre hoste og forkjølelse. I et ritual brenner man det som røkelse for å rense huset, spesielt etter sykdom. Man tror at røyken fjerner negativitet på samme måte som den sterke aromaen renser luften.

VILLTIMIAN زعتار ZA'ATAR

I utkanten av olivenmarkene og mellom de steinete åsene, vokser den sta lille planten za'tar. Før sommeren kommer fyller den luften med en skarp, jordaktig duft. I århundrer har familier høstet den om våren, tørket bladene og malt dem til krydder. Tradisjonelt har den blitt blandet for hånd med sesamfrø og sumac, som utgjør den berømte za'atar-blanding.

Za'atar er smaken av frokost i hvert palestinsk hjem - brød dyppet i olivenolje og za'atar, spist ved soloppgang. Det er smørbrødet jeg og broren min hadde med oss til skolen hver dag, pakket inn i papir. Tradisjonelt trodde man at za'atar skjerpet sinnet og var bra for hukommelsen. Moren min pakket en krukke med i bagasjen min hver gang jeg reiste til utlandet.

Urten er også knyttet til minner og motstand. I diasporaen kaller palestinere lukten av za'atar lukten av hjemlandet deres, enten det var fra vandring i de rullende åsene eller kjøkkenskapet til bestemoren deres. Den er brukt regelmessig av våre poeter og forfattere i litterære verker. Det er navnet til den lille landsbyen 'za'atara' nærme Nablus, og en palestinsk flyktningeleir i Sør-Libanon; 'Tal al-za'atar'. Sanket fritt i åsene i hundrevis, om ikke tusenvis av år, symboliserer den bevegelsesfrihet gjennom åsene i forfedrenes land. Den representerer utholdenhet der den vokser mellom steiner, overlever intens varme og tørke, og speiler motstanden til folket selv.

OLIVEN ZATOON زيتون

OLJE ZEIT زيت الزيتون

Oliventreet er emblemet for Palestina, dens sølvskimrende blader under solen og dens vridde stamme som bærer vekten av alder og utholdenhet. Noen trær er tusener av år gamle, deres knudrete former står som vitner til generasjoner av omsorg, kamp og kontinuitet. Hver høst samler familier seg for den hellige innhøstingen, de plukker oliven, synger tradisjonelle sanger og spiser lunsj under olivengreinene. Olivenolje er mer enn bare mat for palestinere, det er hjertet i de lokale matrettene, dyppet i brød, helt oppi gryter og salater og er et symbol for gjestfrihet, helse og rotfeste. Oliventreet er også høyt verdsatt og blir formet til perler, redskap og kunst. Fremfor alt snakker oliventreet om fred og standhaftighet; til og med i møte med ødeleggelse vokter familier over trærne som nære og kjære, for de dype røttene forbinder dem til landet.

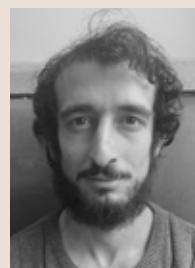
Jeg husker at dagen begynte rundt morgengry i Ramallah, tidlig oktober hvert år. Noen av mine familiemedlemmer klatret opp stigen eller greinene og plukket hver og én oliven med forsiktighet, andre satt under treet og samlet fruktene i kurver. I løpet av dagen samlet søskenbarn, naboer og venner seg for å gjøre dette årlige ritualet til en lettere oppgave og en gledelig samling. Etter en krevende dag under solen, hvor vi hadde fylt opp store kurver og stått i lange køer til den lokale olivenpressa, plukket jeg og faren min opp ferskt brød på veien hjem. Familien ventet ivrig på å se hvor mye olivenolje sesongen hadde gitt oss, men også for å nyte den beste matopplevelsen et menneske kan ha: å dyppe taboonbrød (palestinsk flatbrød) i ferskpresset olivenolje fra ens egne trær.

اسرح و لاقت

SANKEDE VILLE PLANTER

ESRAH W LAQET (TA EN TUR I FJELLET FOR Å PLUKKE URTER)

Det palestinske kjøkkenet avhenger også av hva jorda spontant tilbyr: khubeza kokes om våren, akkoub (gundelia-tistel) santes etter regnet. Andre planter er fennikel, nesler, sikori og kapers. Blant de mest verdsatte og utfordrende er waraq loof (Arum palaestinum), en bladplante som krever forsiktig preparering for å fjerne dens naturlige gifter. Når den kokes, omformes den til en næringsrik, jordaktig rett, ofte surret i olivenolje og løk. Hajji Fatmi, et av våre familie-medlemmer som var vitne til de grufulle dagene under nakba i 1948, husker dagene hvor folk ble tvunget til å forlate hjemmene sine. For å overleve den lange marsjen i fjellene, baserte de seg på sanking og den nedarvede dype forståelsen av naturen rundt seg, for å gi mat til barna sine. Bare de innfødte har med seg denne tidløse økologiske visdommen som understøtter både folk og naturmangfold.

IBRAHIM NASSER er poet. Han driver også familiebedriften Nasser som importerer og selger palestinske produkter i Norge. Nasserpalestina.no

LANDETS BRØDKURV

Jordandalen har historisk vært Palestinas brødkurv – et fruktbart område med mildt klima, rike jordbruksforhold og tilgang til Jordan-elven.

Her dyrket palestinske bønder grønnsaker, frukt og korn som forsynte store deler av landet.

I dag er situasjonen dramatisk endret. Store deler av dalen er under israelsk kontroll, og palestinere har mistet tilgang til både land og vannressurser. Jordan-elven er i praksis tømt for palestinsk bruk, etter omfattende vannavledninger og strenge begrensninger.

Samtidig har mye av det mest fruktbare jordsmonnet blitt tatt over av israelske bosettinger og militære soner.

Resultatet er at et område som en gang var Palestinas mest produktive jordbruksregion, nå er sterkt svekket – både økonomisk og miljømessig.

PALESTINE
FOR
EVER

STUCK I LIBANON

*Hva innebærer det å vokse opp som fremmed i
det landet du har blitt født i? Hva betyr det å
lengte hjem til et land du aldri før har sett?*

TEKST OG FOTO: MADELEINE SCHULTZ

En norsk-libanesisk kvinne jeg kjenner fortalte meg – noen dager før jeg skulle reise til Libanon – at jeg kom til å elske det, men at det nok ville knuse hjertet mitt. Jeg forstod ikke helt hva hun mente med det. Snakket hun om ødeleggelsene? Økonomien? Menneskene? Nå vet jeg at hun mente alt sammen. Og hun hadde rett. Men det som knuste meg mest var ikke det jeg så der nede. Det var å komme hjem igjen.

Å BLI VÆRENDE I UBEHAG

Libanon, det lille landet ved grensen til Israel er omtrent like stort som Norge i folketall. Rundt 200 000 av befolkningen er palestinere. Mange av dem bor i leirer, spredt som arr over det rike landskapet. Når vi snakker om palestinernes situasjon, glemmer vi ofte at mange av dem som flyktet i 1948 fortsatt er der, i Libanon. I et eksil som ikke har noen slutt, i en økonomi som ikke fungerer, uten rettigheter, uten sikkerhet, uten hjemland.

Det finnes et ord som satte seg fast i meg mens jeg var i Libanon. Et engelsk ord. Stuck.

Jeg har sett videoene fra Gaza. Bombene. Kroppene. I snart to år har jeg sett på dem, og på et vis har jeg sluttet å bli sjokkert. Men da bombene falt i nærheten av den palestinske leiren Burj el-Barajneh for noen uker siden – et sted jeg nettopp hadde forlatt, et sted hvor jeg hadde drukket te med tre eldre palestinske kvinner – da kom det nærmere. Ikke så nært som for palestinere, libanesere og syrere i dias-

pora, aldri så nært. Men nært nok likevel til å kjenne det stikke i brystet.

Å være en venn av mennesker i eksil, i denne virkeligheten, er å hele tiden minne seg selv på at man aldri helt vil forstå. Og så velge å bli værende i det ubehaget likevel, i avstanden, i forsøket på å minimere den, i håpet om at vi en dag til slutt skal få slippe.

KRONISK EKSIL

I sitt essay *Recognizing the Stranger: On Palestine and narrative* skriver den britisk-palestinske forfatteren Isabella Hammad om den palestinske tenkeren og professoren i litteratur, Edward Said, og det han kalte for 'palestinianisme':

«For Said var 'palestinianisme' en tilstand av kronisk eksil – eksil som smerte, men også som en etisk posisjon: Å holde en viss avstand til gruppen, samtidig som man ærer sine organiske bånd til den; å eksistere mellom ensomhet og tilhørighet, å alltid forbli litt som en fremmed; å motstå oppløsningen av narrativet, sirkelens lukking; å fortsette å se, men å aldri føle seg for mye hjemme.»

Det finnes et ord som satte seg fast i meg mens jeg var i Libanon. Et engelsk ord. Stuck.

De fleste palestinere som bor i leirene i

Libanon er født i landet.

«Å sitte fast» dekker det liksom ikke. «Å være fanget» er for dramatisk. Men stuck – for det er det de er, alle jeg møtte i Libanon. Og det er kanskje det mest hjerteskjærende av alt.

Den kroniske eksilen er til stede overalt i de palestinske leirene i Libanon, men også utenfor leirene er stillstanden tydelig.

De fleste palestinere som bor i leirene i Libanon er født i landet, men de eldste ble født i Palestina og kan ennå huske små detaljer om katastrofen, Nakba, i 1948. Eller de har blitt fortalt dem av sine foreldre, som måtte flykte for sine liv over grensa fra det som skulle bli okkupasjonsstaten Israel, orkestret og tilrettelagt av andre forente stater etter verdenskrigen. Som den eldre kvinnen jeg møtte i Burj el-Barajneh.

MINNER UTEN MINNER

Badrieh, som hun heter, hadde nesten ingen tenner igjen i munnen. Et vitnesbyrd om at det ikke finnes noe offentlig helsesystem i Libanon, og at de ordningene de en gang hadde tilgang til via UNRWA også har blitt kutta de siste årene som direkte følger av Israels propagandakrig. FN meldte tidligere

«Hva betyr det å lengte hjem til et land du aldri før har sett?»

i år om en kuttkrise i UNRWAs arbeid i de libanesiske leirene. Badrieh var bare 40 dager gammel da katastrofen inntraff, og ble så vidt berget fordi moren først forvekslet henne med en pute i kaoset som oppstod da okkupasjonssoldatene plutselig invaderte familiehuset, en helt vanlig ettermiddag.

Da hun løp tilbake for å hente sin datter, fant hun barnet i krybben med en patron liggende rett ved siden av seg. De flyktet fra Akka. Endte opp i Beirut. Og der er hun fortsatt. Med en senge-liggende ektemann og ingen penger til bleier. Stuck.

Hva innebærer det å vokse opp som fremmed i det landet du har blitt født i? Hva betyr det å lengte hjem til et land du aldri før har sett?

UTEN SIVILE RETTIGHETER

I Beddawi-leiren i Tripoli bor det nå rundt 30 000 mennesker på én kvadratkilometer. Befolkningen har økt eksplodivt i de siste årene på grunn av tilstrømming av mennesker. Syriske flyktninger har kommet til – libanesere som har trukket inn i leirene, der det er billigere å bo. Mens jeg var der, var det lokalvalg. Ingen palestinere født i landet fikk stemme.

HYPERINFLASJON OG KRIG

Libanon har kollapset. Ikke som en metafor, men som et faktisk økonomisk sammenbrudd. En hyperinflasjon. En valuta som ble holdt kunstig i live, bundet til en dollar som sluttet å komme og så falt alt sammen, som et korthus. Mennesker som en gang levde komfortable liv i middelklassen, ble kastet ut i overlevelsmodus. Fallet var stort for mange. Og i dette fallet gikk Israel til angrep. Igjen. Høsten 2024.

I en bok jeg fikk mens jeg var der skriver en ung libanenser fra sør, Mariam, om krigen den høsten: «Nå tilbringer jeg meste-parten av tiden i sengen. Jeg vet at jeg burde være optimistisk og prøve å komme meg gjennom dette, men negative tanker sniker seg inn og hvisker: Hvorfor bryr seg med noe? Når du kan dø når som helst.» Stuck.

Mens jeg satt i en bil sørover mot grensa til Israel, med Mohamed, en mann som spilte Norway Cup i Norge for flere tiår siden, ble den absurde situasjonen plutselig veldig tydelig for meg. Rett før vi nådde checkpointen inn til den sørlige byen

Saida pekte han lattermildt ut mot horisonten der røyk steg oppover og sa tørt: «Det kan være en bombe, men det kan også bare være at de brenner søppel. Det er enten eller, og jeg vet ikke hva som er verst, for det stinker begge deler.» Og så lo vi litt, ikke fordi det var så morsomt egentlig, men fordi det er det eneste man kan gjøre i en sånn situasjon.

Å KNUSE HJERTET

Å sitte fast i den palestinske saken har blitt en slags kollektiv øvelse for stadig flere de siste årene. Jeg sitter fint i det, jeg også. Jeg kan reise. Jeg kan skrive. Jeg kan glemme – hvis jeg vil. Det vil jeg ikke. Jeg skal se på dette nå, til jeg ikke lenger kan se på noe som helst.

Jeg tror hjertet mitt ble knust lenge før jeg reiste til Libanon. Men å komme dit var å samle sammen bitene, holde dem i hendene, og så kaste dem ut igjen idet jeg dro.

Etter at jeg kom hjem, fikk jeg en melding fra Mohamed: «Husker du det treet vi så? Det med trusene i greinene, etter en tidligere bombing? Jeg var så opptatt av å le at jeg glemte å fortelle deg at det er min mors landsby. De bombet der igjen. Jeg var der for å feire Eid.»

Hvordan håndterer man egentlig en sånn melding? På avstand. I tryggheten av grenser som aksepterer meg, men ikke ham. Med vissheten om at en okkupasjonsmakt, når som helst, kan ta livet hans. Det finnes ikke noe godt svar. Bare ett ord: Stuck.

Denne teksten ble først publisert i Agenda magasin.

MADELEINE SCHULTZ er ansatt i Fagforbundet, skribent og forfatter.

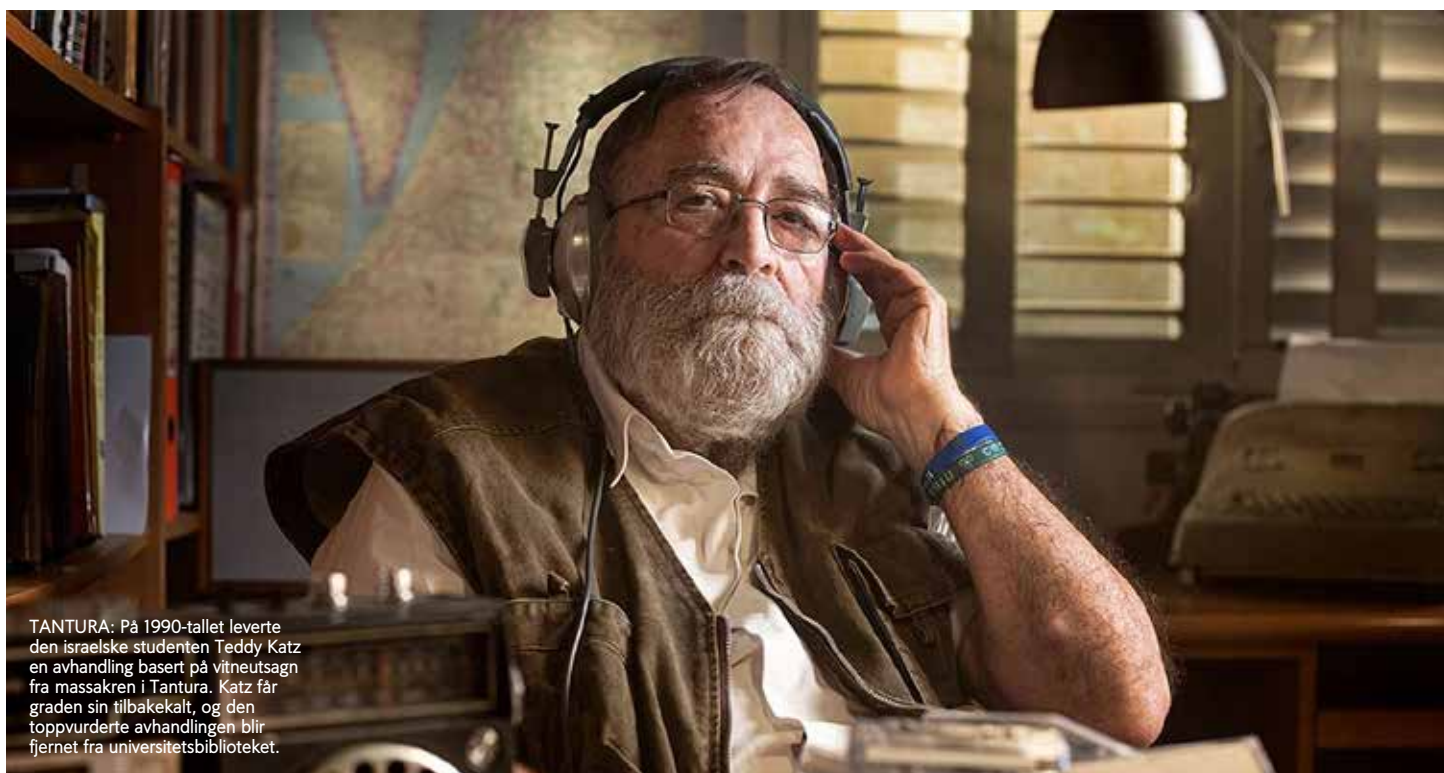

Fra Beddawi flyktningeleir.

Palestina

DOKUMENTERT

Ønsker du å lære mer om Palestina? Her finner du en liste over dokumentarer i kort- og langformat som er verdt å se.

TANTURA: På 1990-tallet leverte den israelske studenten Teddy Katz en avhandling basert på vitneutsagn fra massakren i Tantura. Katz får graden sin tilbakekalt, og den toppvurderte avhandlingen blir fjernet fra universitetsbiblioteket.

TEKST: OLIVER LEONARD DYB
FOTO: JOURNEYMAN PICTURES

1948: CREATION & CATASTROPHE (2017) 1t 25m

Dette er historien om opprettelsen av Israel og fordrivelsen av palestinerne, sett gjennom øynene til menneskene som opplevde det; krigsveteraner og overlevende, samt palestinske og israelske historikere. I stedet for å være en historietime, er denne dokumentaren en innføring i nåtiden. Det er rett og slett ikke mulig å forstå hva som skjer i dag uten å ha kjennskap til 1948.

ISRAELISM: THE AWAKENING OF YOUNG AMERICAN JEWS (2023) 1t 19m

To unge amerikanske jøder blir vitne til hvordan Israel behandler palestinerne, og begynner å kjenne på en indre konflikt. De har vokst opp med en ubetinget kjærlighet til Israel, men et stadig større generasjonsgap gjør at synet på hva det vil si å være jødisk i dag, endrer seg.

WHERE OLIVE TREES WEEP (2024) 1t 44m

Filmen gir et sterkt innblikk i bakgrunnen for dagens situasjon i Palestina, og løfter frem livene til menneskene vi møter på vår reise gjennom det okkuperte Vestbredden i 2022. Deres historier – dypt menneskelige og gjenkjennelige – bærer preg av smerte, traumer og styrke som går i arv gjennom generasjoner.

LIFE IS BEAUTIFUL: A LETTER TO GAZA (2023) 1t 30m

I eksil i Tromsø i Norge, og med et klart nei til grensene som internasjonal politikk og byråkrati forsøker å påtvinge ham, insisterer den palestinske filmskaperen Mohamed Jabaly på å fortelle nære og menneskelige historier fra hjembyen Gaza. Til tross for at han er statsløs og har begrenset kontakt med familien i utlandet, klarer han å hente styrke fra venner og sin egen skaperevne – med livsmottoet

LIFE IS BEAUTIFUL som drivkraft. Og gjennom alt kjemper han for sine rettigheter – med integritet, fellesskap og et smil til verden.

NO OTHER LAND (2024) 1t 35m
Høyst aktuell dokumentar laget av et palestinsk-israelsk kollektiv som viser ødeleggelsen av Masafer Yatta på Vestbredden av israelske soldater. Filmen følger den palestinske aktivisten Basel Adra og den israelske journalisten Yuval, som sammen dokumenterer overgrepene mot palestinerne. Basel har siden barndommen kjempet mot tvangsutkastelsen av befolkningen, og filmen skildrer hvordan israelske okkupasjonsstyrker gradvis ødelegger hjem og tvinger beboerne til å forlate området. Filmen vant Oscar for Beste dokumentarfilm i 2025 og understreker hvordan aktivisme går i arv gjennom Basels historie.

INVESTIGATING WAR CRIMES IN GAZA (2024) 1h 20m

Denne dokumentaren fra Al Jazeera Investigations avslører israelske krigsforbrytelser i Gaza, basert på bilder og videoer publisert av israelske soldater selv. Al Jazeeras gravenhet har samlet tusenvis av slike innlegg og identifisert både avsendere og personer i materialet. Filmen viser ulovlige handlinger som ødeleggelse, plyndring og drap, og forteller historien gjennom palestinske journalister, aktivister og sivile. Den avslører også vestlig medskyldighet, særlig gjennom britisk overvåking fra RAF Akrotiri-basen på Kypros.

GAZA IS OUR HOME (2024) 1t 6m
Gaza is Our Home er et nært og personlig portrett av livet i Gaza, sett gjennom øynene til filmskaperen Monear Shaer og hans egen familie. Filmen dokumenterer familiens opplevelser før og etter 7. oktober, og gir et sjeldent innblikk bak overskriftene – i en hverdag preget av krig, tap og utholdenhet. Midt i det pågående folkemordet viser filmen det menneskelige ansiktet bak statistikken, og lar oss komme tett på dem som kaller Gaza sitt hjem.

INVESTIGATING WAR CRIMES IN GAZA (2024) 1h 20m

Denne dokumentaren fra Al Jazeera Investigations avslører israelske krigsforbrytelser i Gaza, basert på bilder og videoer publisert av israelske soldater selv. Al Jazeeras gravenhet har samlet

tusenvis av slike innlegg og identifisert både avsendere og personer i materialet. Filmen viser ulovlige handlinger som ødeleggelse, plyndring og drap, og forteller historien gjennom palestinske journalister, aktivister og sivile. Den avslører også vestlig medskyldighet, særlig gjennom britisk overvåking fra RAF Akrotiri-basen på Kypros.

GAZA IS OUR HOME (2024) 1t 6m

Gaza is Our Home er et nært og personlig portrett av livet i Gaza, sett gjennom øynene til filmskaperen Monear Shaer og hans egen familie. Filmen dokumenterer familiens opplevelser før og etter 7. oktober, og gir et sjeldent innblikk bak overskriftene – i en hverdag preget av krig, tap og utholdenhet. Midt i det pågående folkemordet viser filmen det menneskelige ansiktet bak statistikken, og lar oss komme tett på dem som kaller Gaza sitt hjem.

PRAYING FOR ARMAGEDDON

(2023) 1t 37m

Denne dokumentaren, regissert av norske Tonje Hessen Schei, utforsker en innflytelsesrik bevegelse av kristne fundamentalister i USA. Med millioner av dollar i støtte og sterke forbindelser til regjeringen, kjemper denne bevegelsen for verdens ende. Gjennom intervjuer og avslørende bilder, avdekker dokumentaren hvordan denne bevegelsen påvirker politikk og samfunn, og hvilke konsekvenser det kan ha for fremtiden.

THE LAW AND THE PROPHETS

(2023) 1t 54m

En gripende dokumentar som gir innblikk i hvordan Israel har utviklet et systematisk og ofte usynlig kontrollregime over palestinere i løpet av mer enn femti år. Gjennom sterke vitnesbyrd og skarp analyse viser filmen hvordan lovverk, militærmakt og byråkrati brukes til å frata palestinere rettigheter og synlighet. Den løfter fram stemmene til dem som kjemper imot – jurister, aktivister og menneskerettighetsforkjempere – og stiller spørsmål ved hva «fred» betyr uten rettferdighet og ansvarliggjøring.

TANTURA (2022) 1t 34m

I denne dokumentaren gransker filmskaper de kontroversielle hendelsene i den palestinske landsbyen Tantura i 1948, der overlevende hevder å ha vært vitne til en massakre på sivile utført av israel-

ske soldater. I 1948-krigen ble hundrevis av palestinske landsbyer avfolket. Israelerne kaller det «uavhengighetskrigen», palestinerne kaller det «Nakba» – katastrofen. Filmen tar for seg historien om Tantura og hvorfor Nakba fortsatt er et tabu i det israelske samfunnet.

THE MAYOR (2020) 1t 23m

Dokumentaren følger Musa Hadid, den karismatiske, kristne ordføreren i Ramallah, i hans forsøk på å lede byen inn i fremtiden – med planer om å forbedre fortau, tiltrekke turister og arrangere julefeiring, samtidig som han drømmer om en slutt på okkupasjonen av Palestina. Rik på detaljer og humor gir filmen et gripende portrett av verdighet midt i galskapen og absurditeten ved en endeløs okkupasjon, og stiller et uunngåelig spørsmål: Hvordan styrer man en by når man ikke har et land?

GAZA FIGHTS FOR FREEDOM

(2019) 1t 23m

En dokumentar filmet under de historiske demonstrasjonene under 'The Great March of Return' i 2018-2019 hvor 200 ubevæpnede sivile ble drept av israelske skarpskyttere på Gazagrensen. Filmen forteller Gazas historie, både før og nå, og viser sjeldne arkivopptak som belyser en virkelighet som ofte blir oversett i massemediene. I bunn og grunn er Gaza Fights For Freedom en kraftfull anklage mot den israelske hæren for krigsforbrytelser, underbygget med eksklusiv dokumentasjon og et gripende, filmatisk portrett av palestinernes heroiske motstand.

THE GATEKEEPERS (2012) 1t 41m

En internasjonalt samprodusert dokumentarfilm fra 2012, regissert av israelske Dror Moreh. Filmen forteller historien om den israelske interne sikkerhetstjenesten, Shin Bet, fra perspektivet til seks av dens tidligere ledere. Gjennom dyptgående intervjuer, arkivmateriale og dataanimasjon, skildrer filmen Shin Bets rolle i Israels okkupasjon fra Seksdagerskrigen i 1967 til i dag. Dokumentaren ble nominert til Beste dokumentarfilm ved den 85. Oscar-utdelingen.

**LENKER TIL Å SE
DOKUMENTARENE
FINNER DU HER.**
Listen inneholder også
flere gode filmtips

STOP ISRAELI
BRUTALITY
RACISM
AGAINST
PALESTINIANS